

ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆ

ԳՐԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

ԿԱԶՄԵՅ Մ. ԳԱՄՊԱՐՅԱՆ

ՊԵՏՅՐԱՏ • 1934 • ՅԵՐԵՎԱՆ

4/91.577-82

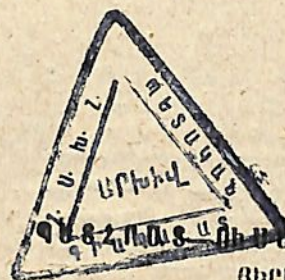
21 FEB 2019

ԱՅՐԻՆԵՆԱՐԱՆ

ԳՐԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

ԿԱԶՄԵՑ Մ. ԳԱՍՊԱՐՅԱՆ

Քաղաքում և ՀԱԽՀ Կուսակցության կողմից

ԳՐԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐ ԿԶՐԱՏՐՈՋԻՐՆ
ՅԵՐԵՎԱՆ

114

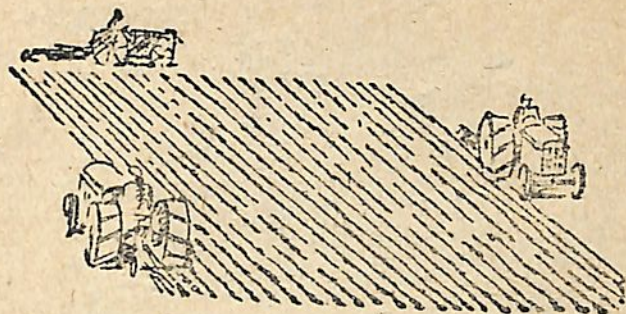

11-506829

Պատ. խմբագիր՝ Մ. Մկրյան, Տեխ. խմբագիր Գ. Զեմյան
 Շապիկը լեզվ ձեռագրերը՝ Ս. Դանյոյի, Սրբազրիչ՝
 Ո. Գառաբյան:

Գառաբյան 503, Կրտա Ա 2918, գլավիտ Ա 8456 (Բ).
 տիրած 60.000 Հանձնված ետրտագրության ը մարտի
 1934 թվի, աստրագրված ետպելու 24 մարտի 1934 թ.

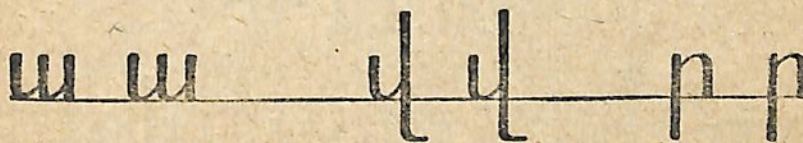
Պետերաաի տպարան

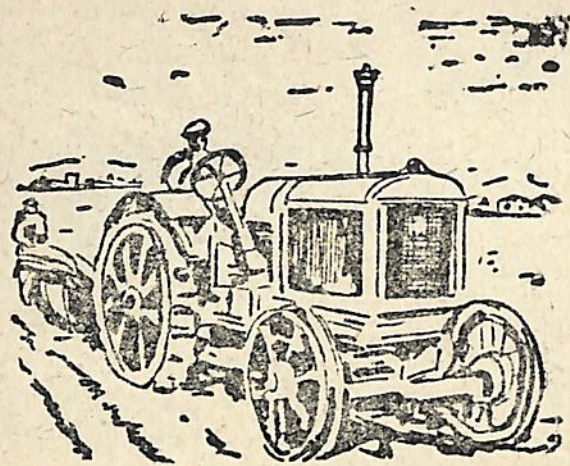
վար

վար

վար

վարի

վ	ա	ր	ի	ր	ի	ի
---	---	---	---	---	---	---

վարի

ր ր ի ի ա ա վ վ
վար վարի

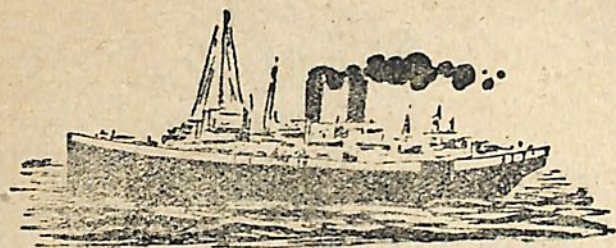
գարի

գ	ա	ր	ի	գ	ա	գ
---	---	---	---	---	---	---

գարի

գա-րի	վա-րի
ա-րի	վար

ի ի ր ր գ գ
գարի

Նաւ

Ն	ա	ւ
---	---	---

Ն

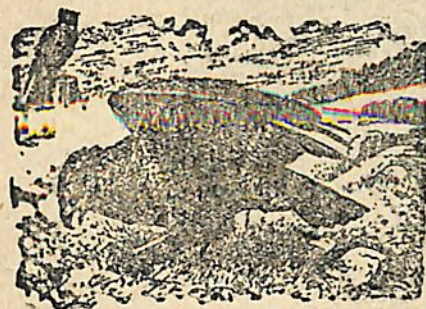
Նաւ

Նաւ վարի

վա-րի	գա-րի	ա-րի
վար	գիր	արա

Ն Ն Ն Ն Նաւ

Նաւ վարի

ուրուր

ու	րուր
----	------

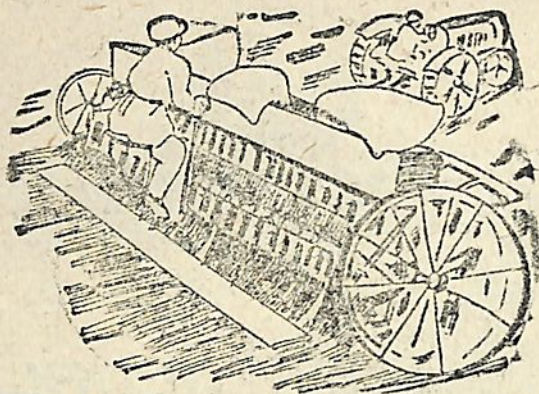
ու

ուրուր

ու-րուր	ու-նի	գիր արա
ուր	ու-նին	վար արա

Ուրուր: Ու ու

Նորի, ուրուր:

Յանի

Վանի, վարի, Իվան, ցանի:
Ունան, վարի ու ցանի:
Նինան ու Արան գարի ունին:
Նինան վար անի ու ցանի:
Արան գիր անի, գարի ցանի:

Յ ց

Կանի գարի:

Վանի, վարի ու ցանի:
Արան գիր անի, գարի
ցանի:

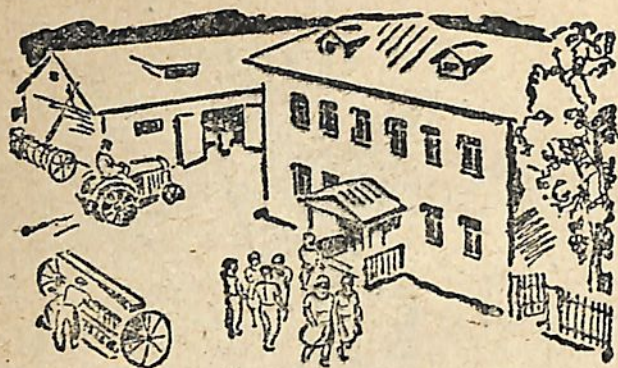

Յորեն

Գարո, վարի, Նանո, ցանի,
Են Գարոն ցորեն ունի:
Են Նանոն գարի ունի:
Որի, վարի ու ցանի:
Ավո, ցանի ու գիր արա:
Որին վարի, Ավոն ցանի:

Ե Ե Ո "

Են Գարոն ցորեն ունի:
Որի, արի ու ցորեն ցանի:

Կոմունա

Մեր կոմունան նոր է:
 Կոմունան ունի ցորեն, գարի ու կորեկ:
 Կարմիր գարուն, արի, արի,
 փոր կոմունան վարի, ցանի:
 Վանոն արորով է վարում:
 Վանո, արորով մի վարի:
 Արի մեր կոմունան:

Կ Կ Մ Մ

Կարմիր գարուն, արի, արի,
 փոր կոմունան վարի, ցանի:
 մարո, արի մեր կոմունան:

Կարի մեքենա

— Քանան, քանի մեքենա կա:
 — Վեց մեքենա:
 — Քանան, քո մեքենան մաքուր է:
 — Քնարիկ, արի, կար արա, փոր Կի-
 ման № 3 մեքենան մաքրի:
 Կիման տաք-տաք մաքրում է մեքենան:

Ք ք

Քանան, արի, կար արա:
 Քնարիկի № 2 մեքենան մաքուր է:
 եմին. № 3 մեքենան մաքրի:

Կոմունա

Մեր կոմունան նոր է:
 Կոմունան ունի ցուրեն, գարի ու կորեկ:
 Կարմիր գարուն, արի, արի,
 վոր կոմունան վարի, ցանի:
 Վանոն արորով է վարում:
 Վանոն, արորով մի վարի:
 Արի մեր կոմունան:

Կ Կ Մ Մ

Կարմիր գարուն, արի, արի,
 վոր կոմունան վարի, ցանի:
 մարոն, արի մեր կոմունան:

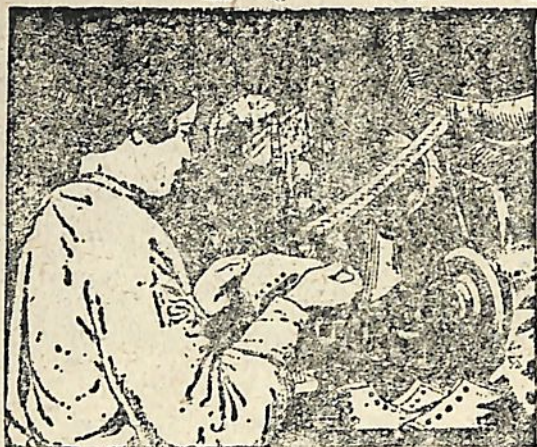

Կարի մեքենա

— Քանան, քանի մեքենա կա:
 — Վեց մեքենա:
 — Քանան, քո մեքենան մաքուր է:
 — Քնարիկ, արի, կար արա, վոր Կի-
 ման № 3 մեքենան մաքրի:
 Կիման տաք-տաք մաքրում է մեքենան:

Ք ք

Քանան, արի, կար արա:
 Քնարիկի № 2 մեքենան մաքուր է:
 եմին. № 3 մեքենան մաքրի:

Կոշիկի մեքենա

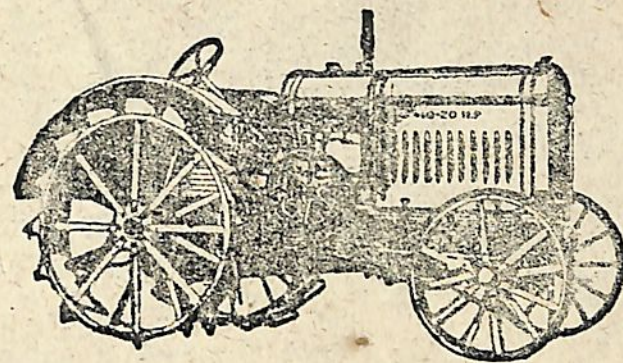
Շաբրոն կոշիկ ե կարում:
Շուշոն կոշիկ ե կարում:
Շաբրոն մի որում մի կոշիկ ե կարում:

Շուշոն մի որում վեց կոշիկ ե կարում:

Մենակ կոշիկ ե կարում:
Շաբրոն, մենակ մի կարի:
Մեքենան արագ ե կարում:

Շ 2

Կոշիկի մեքենան արագ ե կարում:
Շաբրոն մի որում մի կոշիկ ե կարում:
Շուշոն մի որում վեց կոշիկ ե կարում:

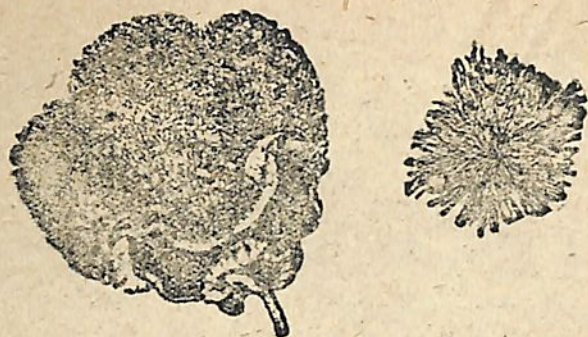

Տրակտոր

ՄՏԿ տրակտոր ու շատ ուրիշ մեքենաներ ունի: ՄՏԿ տրակտորով շուտ ու շատ ե վարում: Տիրան, արորով մի վարի: Տիրան, ՄՏԿ տրակտորով արագ ե վարում:

Տ 3

ՄՄԿ տրակտոր ու շատ ուրիշ մեքենաներ ունի:
Միրան, արորով մի վարի, տրակտորով վարի:

Բամբակ

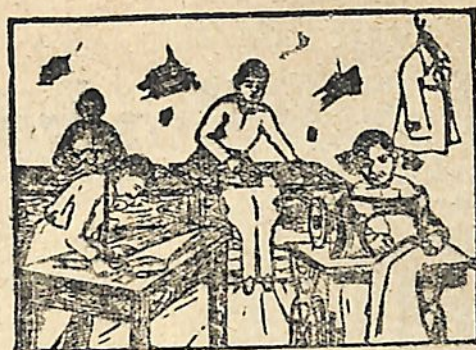
ՄՏԿ տրակտորով շուտ ե վարում. շատ բամբակ ե ցանում: ՄՏԿ շատ շարքացան ունի. նա շարքացանով արագ բամբակ ե ցանում:

Ով տրակտորով վարի, շարքացան անի, բամբակ շատ կունենա:

Բ Բ

Դանվոր, մեֆենան լինի, վոր բամբակ շար ցանեն:

Դարկեն, բամբակ շար ցանի:

Շորի արտել

Լենան ու Նունեն շորի արտելում կար են անում: Արտելում կարի մեքենան ոգնում ե, վոր շատ կարեն, շուտ կարեն, լավ կարեն:

Մարոն մենակ ե կար անում: Նա մի վերարկուն կարում ե վեց որում: Արտելում Լենան մի վերարկուն կարում ե մեկ որում: Մեքենան ե ոգնում: Լենա, մենակ մի կարի, արի արտել. լավ կարի, շուտ կարի:

Լ Լ

Լենա, մենակ մի կարի, արի արտել: Նիրտելում շուտ ու լավ են կարում: Կարի մեֆենան արագ ե կարում:

Սովորիր, սովորիր, սովորիր:

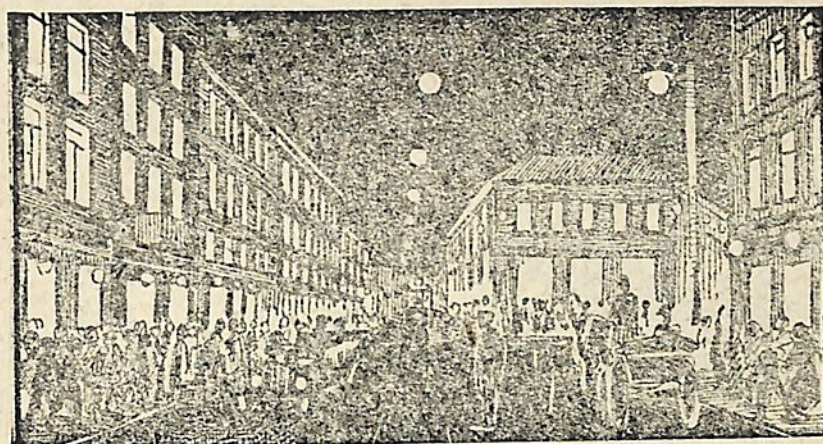
Լենինն ապել ե՛ս սովորիր, սովորիր, սովորիր: Բանվոր, սովորիր: Լենինին լսիր, սովորիր:

Լենինի ամենից լավ աշակերտ Ստալինն ասում ե. «Բանվոր, տիրիր ամեն տեսակ ուսումի, ամեն տեսակ ամբողջի»:

Ս ս

Աիրելի Աուրեն

Առաին գալիս ե քո մօր Ոգնիր, փոր
Նա գնա ուսումնարան ու լավ սովորի:
Քո Աարո

Քաղաք

Հուկասին ուղարկեցին քաղաք, փոր շար-
քացան մեքենան նորոգել տա: Նա գնաց
բանվոր Գեղամի մոտ: Մեկտեղ մեքենան
տարան արտեր:

Արտերում մեքենան մի ուրում նորոգեցին:
Հուկասն ասաց:

— Շատ լավ եք նորոգել: Կասես բոլո-
րովին նոր մեքենա լինի:

Հ դ

Պարաֆիլիսան փառախ է եղ փառափում
Կա փիսիական կոմիտե: Պուկասն ու
վաղոն բանում են եղ փիսիական:

11-50682 91

ՀՆԿԵՐ ԼԵՆԻՆ

— Բանվոր ընկեր, ով ե թուրքիս ասել՝
սովորի՛ր, սովորի՛ր, սովորի՛ր:

— Հնկեր Լենինը:

— Բանվոր ընկեր, ով ե քո ամենից լավ
բարեկամը:

— Հնկեր Լենինը:

— Բանվոր ընկեր, ով ե Լենինի ամենից
լավ աշակերտը:

— Հնկեր Ստալինը:

— Ով ե Կոմկուսի ղեկավարը:

— Հնկեր Ստալինը:

Ը ը

Ջնկեր Լենինը բանվորներին ասել ե՝
սովորի՛ր, սովորի՛ր, սովորի՛ր:

Լենինի ամենից լավ աշակերտն ե
րնկեր Արալինը:

ՀՆԿԵՐ ՍՏԱԼԻՆ

Կոուկերաստիվ

Պետին գնեց տասը մետր կտավ, մի ու-
րադ, պարան ու մի քանի կիլո սալոն: Բե-
րեց տուն:

— Պապա, կտավ բերի՞ր:

— Բերել եմ:

— Լավ, ամուր կտոր ե:

— Ամուր ե, բամբակից ե:

— Մե՞ր բամբակից:

— Ապա, մեր բամբակից:

— Ով ե բամբակից կտոր պատրաստում:

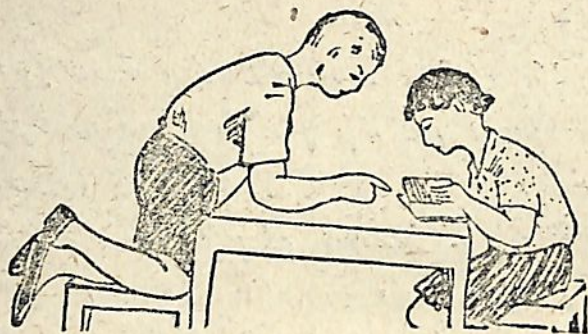
— Բանվորն ե պատրաստում:

— Բանվորին ով ե կտոր տալու:

— Մենք, մեր արտելը:

Պ ա

Այրուկերաներ, միե՛ք մՊԱՅՌ-ի շար-
փերը: Զուրոդ անդամագրվեցե՛ք
մՊԱՅՌ-ին:

Դաս եւ սովորում

Դանիելն ու Դադիկոն դաս են պատ-
րաստում: Նրանք միասին ուսումնարան են
գնում: Ամեն ոք դասարանում դաս են սո-
վորում:

Դավոն բանվոր է: Դանին ասում է. «Լե-
վոն, դաս ունես, արի ու սովորի՛ր, սովորի՛ր,
վոր ուսում ունենաս»:

Դ Գ

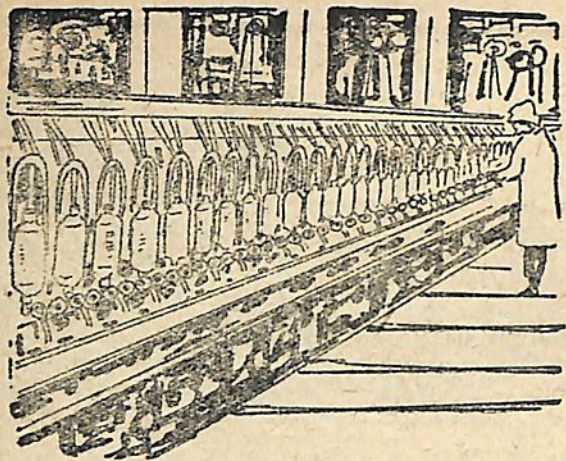
Դանիելն ու Դադիկոն միասին ուսում-
նարան են գնում: Նրանք ամեն ոք
դաս են սովորում:

Հովիվը դաշտում դաս եւ սովորում

Հովիվ Հուսիկը գրել կարդալ սովորեց:
Հինգ ամիս հետո նա արդեն լրագիր էր
կարդում: Գիրքը վերցնում էր հետը, հան-
գիստ նստում հանդում, հետևում հոտին
ու կարդում: Հեշտ գրքերը կարող էր կար-
դալ: Կարդում էր դանդաղ ու հասկանում էր:

Գարուն եկավ սամերական, Հ Ե
հանդ ու արքեր կարմիր հագան:
Կուէկրիվներ, կոմունարներ
սկսեցին վարել, ցանել.
դադրը լցրին աղաղակով,
տրակտորների նոր աղմուկով:

Հենիակաւի Մանածի գործարանը

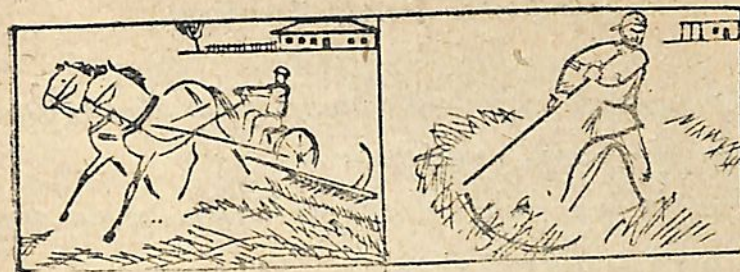
Հենիակաւի մանածի գործարանը նոր եւ Գործարանում մեծ-մեծ մեքենաներ կան։ Որ-որի վրա գործարանն ավելի մեծանում եւ նոր-նոր մեքենաներ են ստանում։

Բանում են շատ բանվորներ ու վարպետներ. բանվորները գործում են կտավ, գուլպա ու հագուստի կտոր։

Գործարանը կապված եւ կոոպերատիվների հետ։ Գործած կտորների մեծ մասը տալիս եւ կոոպերատիվներին։

Գործարանի մոտ բանվորների համար մեծ-մեծ տներ կան։

Ծ ծ

Կոլեկտիվի խոտհար մեքենան

Խորենը մենակ եր աշխատում։ Նրա խոտը հասել եր։ Ուշ եր, պետք եր խոտը հարել։

— Խորեն, գերանդին շատ ուշ ե հարում։ Հինգ հեկտար խոտը հարում ե հինգ որում։ Արի մեր կոլեկտիվը. կոլեկտիվի խոտհար մեքենան հինգ հեկտար խոտը հարում ե մի որում։

— Ուղիղ ե, խոտհար մեքենան շատ ե հարում, լավ ե աշխատում։ Կոլեկտիվում հեշտ ե աշխատել։

Խորենը մտավ կոլեկտիվ։

Խ խ

Կոլեկտիվը խոտհար մեքենա ունի։ Խոտհար մեքենան շուտ ե հարում։

Ուրում ես շարքերի

Կոլեկտիվում լավ աշխատիր։

Արտելի փոխարները

Նա տարի արտելի խոտը շատ երբ Վորոշ
շեցին փոխար ունենալ:

Վոչխարը շատ ոգուտ կտա: Հիմա բուրդը
լավ գին ունի:

Ընկեր խաչիկին Բորչալու ուղարկեցին
փոխար գնելու:

Տասնչորս որից հետո խաչիկը քսանչորս
փոխար բերեց:

Ո՛վ ե պահելու փոխարները: Նրանց լավ
պետք ե խնամել:

Իհարկե՝ Վաչիկը փոխար պահելը հեշտ
բան չե. նրանք շուտ են հիվանդանում:

Վաչիկը լավ կպահի: Նա փոխար շատ ե
պահել:

Վաչիկին հովիվ կանչեցին ու արտելի
անդամ գրեցին:

22

Նսապե՛ք վո՛րսեղ ե գո՛նվում Ձի
Նսարանը, Բորչալուն, Ձիարուրին,
Զակվան:

Մանկապարտեզ

Մանածի գործարանին կից մանկապար-
տեզ բացեցին:

Բանվորները հիմա ազատ են: Նրանք
իրենց զավակներին ուղարկում են մանկա-
պարտեզ:

— Ընկեր Զարուհի, ինչո՞ւ Զորիկիդ չես
ուղարկում մանկապարտեզ, — ասում ե գոր-
ծարկումի նախագահ Զավենը:

— Վճնց ուղարկեմ, — պատասխանում ե
Զարուհին, — Զորիկը 3 տարեկան ե. նրան
ամեն որ տանում եմ մսուր՝ նոր գալիս գոր-
ծարան:

27

Մանկապարտեզն ապարում ե բանվո-
րուհուն. մանկապարտեզ բաց արե՛ք:

Պատի թերք

Մեր կոլեկտիվը պատի թերթ ունի:

Ամիսը 2 անգամ մեր պատի թերթը կանոնավոր կերպով դուրս ե գալիս:

Հոգիածները թերթում մեծ մասամբ գրում են բանվորները:

Գրում են գործարանի, ակումբի, գործարկումի մասին:

Գործարկումը սրան ե դիմում, նրան ե դիմում.

— Թաթմուլ, պատի թերթի համար մի բան գրի:

— Թաթմիկ, դու գրի ակումբի մասին: Շտապիր, վոր շուտ պատրաստ լինի:

— Թատրոնի մասին Թորոսը պիտի գրի, նա թատրոն սիրում ե:

— Նկարները Թեվանն ու Սաթիկը կտան:

Թ Թ

Քանվորներ, թղթակցեցե՛ք կոլեկտիվի պարի թերթին. գրեցե՛ք հոգիածներ գործարանի մասին:

Ժամի ուրև ե

Ժամի ութն ե: Բանվորները ժիր-ժիր շարժվում են դեպի գործարան:

Աշխատանքի ժամ ե: Անցնում են իրենց տեղերն աշխատելու:

Մեր բանվորների ժամանակի բաժանումը.

8 ժամ աշխատել գործարանում.

8 ժամ հանգստի, հասարակական աշխատանքների ու Ժողովների համար.

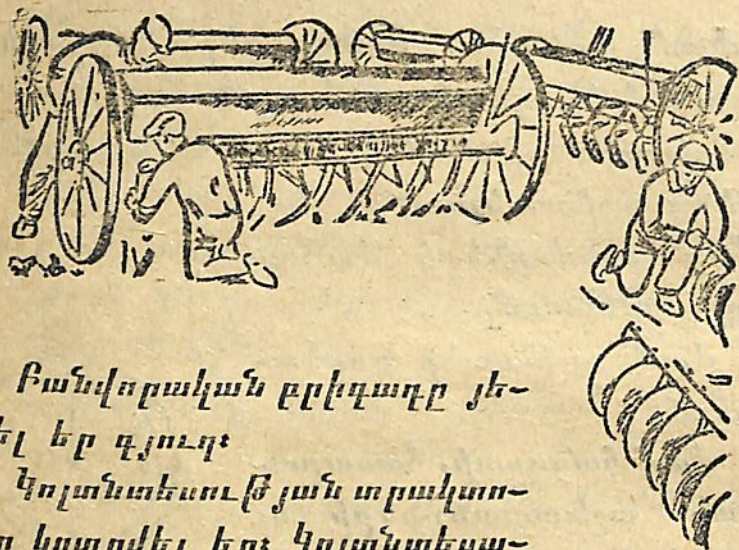
8 ժամ քնելու համար:

Ցարի ու դաշնակների ժամանակ բանվորն աշխատում եր 12 ժամ, ել ավելի: Հիմա աշխատում ե 8 ժամ, տեղ-տեղ՝ 7 ժամ:

Ժ Ժ

Աղխապանքի ժամանակ աղխապիր.
հանգստի ժամանակ հանգստապիր.
Ժողովներին միշտ գնա:

Բանվորական բրիգադը յե-
կել էր գյուղը:

Կոլտնտեսության տրակտո-
րը կոտրվել էր: Կոլտնտեսա-
կանները չէին կարողանում
նորոգել: Շարքացանները մնացել էին ա-
ռանց աշխատանքի:

Բրիգադն ոգնության հասավ:

Քանդեցին տրակտորը, կոտրված մասերը
փոխեցին նորերով և աշխատանքն ելի
սկսվեց:

Գյուղի հարվածայինները՝ Լենինյան
կոմյերիտականները — ահա գյուղի առաջին
հարվածայինները, Կոմկուլսի ոգնականները:

Յու, յա, յի, յե

Միկոյանի անվան մեքենա-տրակտորա-
յին կայանը պայմանավորվեց մեր գյուղի
կոլտնտեսության վարչության հետ իր մե-
քենաներով հերկել դաշտերը:

Կոլտնտեսականներն անհամբեր սպասում
էին տրակտորների գալու:

Կուլակները չարությամբ ասում էին
չքավորներին:

— Դրանից վոչինչ դուրս չի գա, տրակ-
տորներ դուք չեք տեսնի, մեծ բերք չեք
կարող ստանալ:

Բայց ահա մի պարզ ուր տրակտորները,
արագիլների յերամի պես, գյուղը մտան.
ընդամենը տասնյոթ հատ էին:

Կուլակները մնացել էին շվարած: Նո-
րից ամեն տեսակի լուրեր տարածվեցին,
վոր կոլտնտեսություն չմանեն:

Բայց չքավորները գիտեին, թե ինչ են
անում: Այդ նույն ուրը յոթանասուներե-
հոգի հայտարարություն տվին կոլտնտեսու-
թյուն մանելու:

Տրակտորներն աշխատում էին ու
գիշեր, փորպեսզի կարողանան ժամանակին
ցանքը կատարել:

Նոյեմբերի 29-ը

Դաշնակների ժամանակ Հայաստանը վատ
որեր եր ապրում:

Այան-թալանը, սովը քայքայել է յին
յերկիրը:

Դա բուրժուական Հայաստանն եր, դաշ-
նակների Հայաստանը:

Բանվորներն ու գյուղացիներն ապստամ-
բեցին: Կարմիր բանակը Հայաստանը մաք-
րեց խմբապետներից ու բուրժուաներից:

Հայաստանը խորհրդայնացավ:

Հայաստանում սկսվեց շինարար աշխա-
տանքը:

Կառուցվում են հիդրոէլեկտրակայաններ, գոր-
ծարաններ: Գյուղացիները կոլտնտեսու-
թյուններ, արտելներ են հիմնում: Սկսվում
է նոր կյանք: Սոցիալիզմ ենք կառուցում:

Դա նոր Հայաստանն է՝ Խորհրդային Հա-
յաստանը:

ույ ոյ

Ճայասպանի խորհրդայնացումը
յեղավ 1920 թվի նոյեմբերի 29-ին:

Ձին մեքենան

Ձին, ջին, ջին, ջին,

ես քանի՞ ջին...

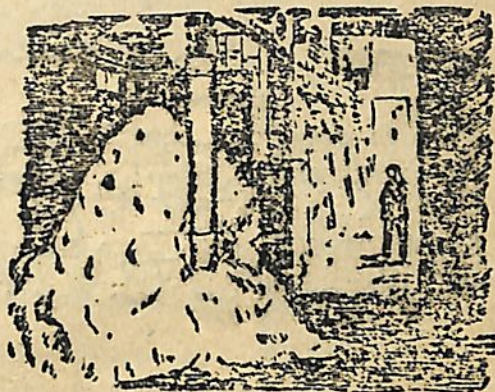
Ես տան միջին

մի մեքենա,

մի ափղահա՝

դունչը ծռած,

բերանը բաց

կլանում ե իր բերանով

են բամբակը հնդով կեղտով,

կլանում ե, վերև տանում,

հունդ ու կեղտից մաքրում, զտում:

22

Քամբակի արարերը

Վողգոյն բամբակի անձայր արարերին,

սպիրակ վարդերի ծփուն ծովերին.

Վողգոյն չյունի պես սպիրակ բամբակին,

կոլխուպի արարում բանող բանակին:

Կարմիր բանակայիկները
կոշտևոտառքյունում

Այսօր մենք կամափոր,
քշում ենք տրակտոր:
Այ մեքենան, մեզ ոգնիր,
ամբողջ ուժդ դու լարիր,
գնդացիքից ել ուժեղ՝
մեր թշնամուն հարվածիր:

Եյ հրացան, դու լուր,
գնդացիք, մի աղմկիր.
դուք հիմա գեռ սպասեք,
մենք ուրիշ շատ գործ ունենք:

Եյ

Ռ ա դ ի ո

Գյուղի ակումբում ռադիո դրին:
Ժամի 11-ին ակումբը լիքն էր մարդ-
կանցով:

— Չարմանալի բան է,—ասում էր Ռու-
բենը,—սով էր տեսել, վոր առանց թելի հե-
ռախոս լինի:

Բոլորն ուրախացան, յերբ հանկարծ պարզ
լավեց Յերեվանից խոսող հրամանատարի
զրույցը՝ ռազմական հարցերի մասին:

Պառավ Ռեբեկան գլուխը մոտեցրել էր
ռադիո-ապարատին, կարծես թե ուզում էր
խոսողին տեսնել: Յերեք ժամ ռադիոն խո-
սում ու յերգում էր հայերեն, թյուրքերեն,
ռուսերեն:

Այ քեզ սովետական իշխանություն,—
գլուխները շարժում էին ծերերը:

Ռ ա

Ռադիոն հիմա ղար է տարածված:
Քանվորներից ղարերը իրենց րանն
ունեն ռադիո:

Փանոսի յեղբայրը ծառայում էր Կարմիր բանակում: Նա նամակ պետք է գրեր յեղբորը, բայց գրել-կարդալ չգիտեր:

Մի շաբաթից հետո միայն մի աշակերտ գրեց Փանոսի նամակը: Փանոսը նամակը փակեց ծրարում ու Փարբուց Աշտարակ գնաց:

— Ընկեր, գցիր փոստ-արկղը, — ասաց վարիչը. բայց նկատելով, վոր հասցեն չէր նշված, ասաց.

— Հասցեն գրիր:

— Գրել չգիտեմ, — ասաց Փանոսը:

— Ասա յես գրեմ:

— Յերեվան...

— Հետո:

— Կարմիր բանակում է ծառայում, — ասաց Փանոսը:

— Վոր գնդում, վոր վաշտում:

— Չեմ հիշում. նրա նամակը հետո չի:

— Առ, գնա գյուղ, հասցեն գրել տուր, նոր ուղարկի:

Փանոսը շատ էր բարկացած: Վորոշեց, ինչպես լինի, գրագիտություն սովորել:

Փ փ

Առաջ մեր գործարանի բանվորները գանգատվում էին իրենց ճաշարանից:

Ճաշարանը փոքր էր, կեղտոտ: Միշտ հերթ էր լինում ճաշարանում: Ճաշին միշտ նույն կերակուրն էին տալիս:

Գործարկումը կուսակցության վորոշումներին հիման վրա իր վրա վերցրեց ճաշարանը բարելավելու աշխատանքը: Ընտրվեց մի բրիգադ ծիտո Ճանճիկյանի ղեկավարությամբ: Բրիգադի հարվածային աշխատանքի պատճառով ճաշարանում ամեն ինչ կանոնավորվել է: Հերթեր չկան:

10—15 ըոպեյում կարելի չէ ճաշել: Սմեն որվա ճաշը մի քանի կերակուրներից է կազմված:

Հիմա մեր ճաշարանը պատրաստում է համեղ և սննդաբար ճաշ:

Ճ ճ

Վիտար-հեռագրարանը կարելի չէ բաժանորդագրվել բոլոր լրագրերին:

Ձեթ-ոճառ գործարանը

Ձեթ-ոճառ գործարանն աշխատում է թե
ձմեռվա, թե ամառվա ամիսներին:

Բանվորների ապրուստը քանի գնում,
ավելի լավանում է: Գործարանի մոտ բան-
վորների համար կառուցված են ընդարձակ
շենքեր: Այդ շենքերում շատ բանվորներ
են ապրում իրենց ընտանիքներով:

Գործարանն ունի իր ակումբը: Ակումբն
ունի գրադարան, բեմ:

Ձեթի մի մասը ծախում են: Մնացածից
ոճառ են պատրաստում, իսկ քուսպը կեն-
դանիների համար լավ կեր է:

Ձ ձ

Ներկայումս յուրաքանչյուր կոլ-
տնտեսության կարելիորագույն խըն-
դիրը բերվարվության բարձրացման
խնդիրն է:

Անդրկովկասյան ֆերերացիան

Առաջներում
մեր յերկրում
հարուստն եր միշտ
լավ ապրում:
Հարուստների
շնորհիվ
միշտ թալան եր,
միշտ կռիվ:

Մուլա, դաշնակ,
մուսաֆաթ
կազմել եյին
մի բանակ,
ճնշում եյին
գյուղացուն,
թե բացահայտ,
թե թագուն—
գործարանում
բանվորին,

հանքահորում
շախտյորին:
Ճնշվողները
յեղան վեր.
յեղան անթիվ
կռիվներ,
բուշեվիկներն
հաղթեցին
ու խորհուրդներ
հիմնեցին:
Յեվ անցել է
շատ տարի,
վոր գործում ենք
միասին,
կառուցում ենք
ֆաբրիկներ,
գործարաններ
ու շենքեր:

Ֆ ֆ

Յերեմիայի շինարարությունը

Քանաքեռ տանող խճուղով բարձրանում ենք վեր: Մեր առաջ ե քաղաքի ամբողջ նոր շինարարութիւնը՝ թաղված այգիների մէջ:

Շարան-շարան, իրար յետեւից ընկած են նոր շէնքեր:

Ահա բնակչինկոտայի նոր թաղամասը, այն կողմն ել՝ համալսարանի թաղը: Ամեն կողմ շէնքեր են բարձրացել, բոլորն ել չորս-հինգ հարկանի:

Հեռվում յերեւում են ելի նոր թաղամասեր՝ բարձր, նոր շէնքերով: Ավելի հեռվում, յերկաթուղու կայարանի մոտ, յերեւում են քաղաքի գործարանները՝ Կարբիտը, Մեխանիկականը, Գրախտը, Կոնսերվչինը:

Մյուս կողմը կանաչին ե տալիս լայնատարած մերձ-քաղաքային տնտեսութիւնը:

Իսկ տրամվայը, տրամվայը բոլորովին փոխել ե քաղաքի տեսքը:

Անդրկովկասի Փեդերայիայի քառաւիհն անունն ե ԱՄՖԽԻ:

Ա Յ Բ Բ Ե Ն Ա Ր Ա Ն

Աա	Բբ	Գգ	Դդ	Եե	Զզ
Աա	Բբ	Գգ	Դդ	Եե	Զզ
Ըը	Թթ	Ժժ	Իի	Լլ	Խխ
Ըը	Թթ	Ժժ	Իի	Լլ	Խխ
Ծծ	Կկ	Հհ	Ձձ	Ղղ	Ճճ
Ծծ	Կկ	Հհ	Ձձ	Ղղ	Ճճ
Մմ	Յյ	Նն	Շշ	Ոո	Ռռ
Մմ	Յյ	Նն	Շշ	Ոո	Ռռ
Չչ	Պպ	ՋՋ	Ռռ	Սս	Վվ
Չչ	Պպ	ՋՋ	Ռռ	Սս	Վվ
Տտ	Րր	Յյ	Փփ	Բբ	Ֆֆ
Աա	Բբ	Կկ	Փփ	Բբ	Ֆֆ

ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ

1. Հերոսահին

Կոմունայի վերջին որն եր:

Վերջին կոմունարները, կարմիր գրոշակները պարզած, կանգնած ելին վերջին բարիկադներին վրա:

Այդ ժամանակ վազելով մոտեցավ նրանց մի փոքրիկ աղջիկ:

— Յես յեկել եմ ձեզ ոգներու,—ասաց նա:

— Գնա, սա ամենավտանգավոր դիրքն է,—պատասխանեցին աղջկան:

— Վհչ, յես յեկել եմ ձեզ ոգներու և պիտի ոգնեմ...

Վերջին ըոպեններն ելին:

Հավեց մի վորոտ և ամեն ինչ լռեց:

Կոմունան ընկավ...

Բայց դեռ յերկար տարիներ հիշվում ելին են կարմիր բարիկադը և են հերոսուհի աղջիկը, վոր յեկել եր կոմունարներին ոգներու...

ՀԱՐՑԵՐ

1. Ի՞նչպիսի տառով ե սկսվում յերնագիրը:
2. Ի՞նչպիսի տառով ե սկսվում նախադասությունը:
3. Ի՞նչ կետ ե դրվում նախադասության վերջը:

ԲԱԹԵՐԻ ԲԱՑԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ

Բարեկալ—արհեստական արգելք: Վորոտ—ուժեղ ձայն, աճալ:
դուռը:

Արտագրիք այբբենական կարգով

Լենին, Սալին, Մոլոսով, Կալինին, Կազանովիչ, Կիրով, Կոսիոր, Որջոնիկիան, Կոլյրիեով, Անդրեյով, Վորոնիով:

2. Ախատ տունը

1

Նդ են ժամանակ եր, յերբ ամեն ինչ շարժվեց: Բոլոր փակ բերանները բացվեցին: Յերկիրը լցվեց նոր աղմուկով:

Սարգիսը քաղաքից վերադարձավ գյուղ: Նա վազեվորված հայտարարեց գյուղում:

— Ել հարուստ-աղքատ չկա: Սրանից դենը բոլորս մին ենք: Ու պատմում եր քաղաքի բաներից: Գյուղացիներին շժմեցնում եր բերած նոր մտքերով:

Նոր հովերով յեկան շուտով և ուրիշները:

Ու ամբողջ գյուղը դղրդաց նոր խոսքերով:
Եգ ուրերին եր ահա, յերբ Սարգիսն սկսեց
շինել իր նոր տունը: Նա բարձրացրեց պա-
տերը, բայց չկարողացավ վերջացնել տունը:

Անցել եր եդ ժամանակը: Կյանքը նո-
րից նախկին հունն եր մտել: Գյուղի հին
տերերը դարձյալ գլուխ բարձրացրին: Վաշ-
խառու Սանդրոն ու կուլակ Մարտիրոսը
նորից իրենց դերքերը գրավեցին:

Սարգիսը գլուխը կախ, ախուր անց-
նում եր:

— Սարգիս, կարելի չե փող ե հարկա-
փոր. արի՛ տամ, տունդ վերջացրո՛ւ, — ասում
եր Սանդրոն և հեգնորեն ժպտում:

Հաստափոր Մարտիրոսն ել մյուս կողմից
եր ձեռք առնում:

— Սարգիս, բա ասում եյիր՝ ել հա-
րուստ-աղքատ չկա: Բա ինչո՞ւ տունդ չես
շինում. ախր կիսատ ե մնացել:

— Ամբողջ աշխարհի տունն ե կիսատ
մնացել. մենակ իմր հո չի: Սպասե՛ք, տունը
վերջացնելու ժամանակն ել կգա: Մի առվով,
փոր ջուր ե գնացել, ելի կգնա:

Հ Ա Ր Ց Ե Ր

1. Ի՞նչ ե ուզում ասել Սարգիսը, թե՛ «մի առվով,
փոր ջուր ե գնացել, ելի կգնա»:

2. Յերբ վերջացրեց Սարգիսն իր տունը:

ԲԱՌԵՐԻ ԲԱՅԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ

Հուն—գետի փոսը, փորով ջուրն ե հոսում:

Վաշխառու—այն մարդը, փոր փողը շատ բարձր տոկոսով
ե փոխ տալիս:

Հեգնել—վրան ծիծաղել:

Սովորի՛ր՝ հասցե գրել:

Արագրի՛ր՝ փաղափ համար գրված հուղեն:

Չերեվան

Ապանդարյան փողոց № 98

Գրիգոր Գաապարյանին

3. Բուդյոնին յեղ սպիտակները

Այնպես պատահեց, փոր Բուդյոնին մի
գյուղ մտնելիս՝ դեմ առ դեմ հանդիպեց
սպիտակներին: Խուսափել անհնար եր, սպի-
տակները կկրակեյին յետեվից՝ կոպանեյին:
Բուդյոնին մտածեց. — Կորած եմք, յեթե

հնարագետ չլինեն ո, ու նույնց իր հետ ծուռ
դակն ընկած ընկերոջ դեմքին:

Սպիտակները կարծեցին, վոր իրենցից
են, միայն անծանոթ: Սպա մի քիչ շփոթ-
վեցին: Բուդյոնու ձին նման եր կարմիր-
բանակայինների ձիերին: Պոչը խուզած եր:

— Ես ի՞նչ ե, ձիդ նման ե Բուդյոնու
զինվորների...

— Այո, — լնդհատեց Բուդյոնին, սա յես
լսել եմ կարմիրներից:

Սպիտակները հավատացին, առանց մտա-
ծելու, վոր հետները խոսում ե ինքը՝ Բուդ-
յոնին:

— Դե՛, ներս յեկեք, ընթրենք, — հրա-
վիրեցին նրանց:

Բուդյոնին ընկերոջ հետ ներս մտավ.
ընթրիքի ժամանակ սպիտակները գովում
եյին իրենց գլուխը:

— Բուդյոնուն ճանաչում եմք. ձին ել
ե ծանոթ: Վոր հանդիպենք՝ վողջ-վողջ կըլու-
նենք:

— Յես ել եմ ճանաչում, — ասում ե
Բուդյոնին, — մի անգամ ուզում եյի գերի
վերցնել, միայն ձեռքիցս դուրս պրծավ:

Բուդյոնին և ընկերը բալր դուրս յեկան:
Վոչ վոք չկար: Թռան ձիերին ու անհայ-
տացան:

Այս հանդիպումը դուր չանցավ. նա
վերցրեց մի վաշտ ու հարձակվեց գլուխի
վրա, վորտեղ քիչ առաջ ընթրում եր սպի-
տակների հետ:

Սպիտակները դիմադրեցին, բայց իզուր,
Բուդյոնին բոլորին գերի վերցրեց:

ԲԱՌԵՐԻ ԲԱՅԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ

Խուսափել — վարպետութլամբ փախել: Մուղակ — Թակաղ:

Արտագրիբ սպագրիբ

Պ Ա Տ Ր Ա Ս Տ

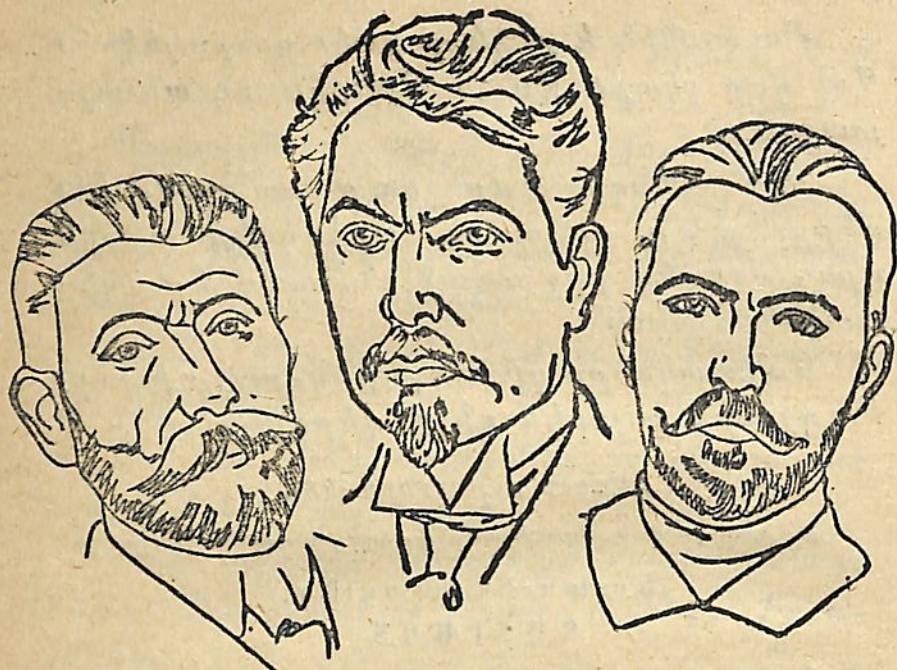
Ուրիշ հողից մեկ յեկ պահանջի,
բայց յեկ մե հողից մի քիչ յեկ գիշի:
Ու դրա համար, յեր հետև սովի,
Կարմիր բանակը պատրաստ ե կովի:

Արտագրիբ առաջ պետք ե՝

1. Արտագրիբ նախադասութլունը վարժ կարգալ սովորեր
2. Դիտել, թե ինչպե՞ս ե գրվում ամեն մի բառը, վերանդ
բնչ կեա ե գրած:
3. Դրել մաքուր և պարզ:

4. Քաանվեցի յերգը

«Մենք կմեռնենք,	հավիտյան»:
բայց Կոմունան	Այսպես ասին
վողջ կմա	Քաանվեցը

դահիճներին
այն վարձկան:
Այժմ հազար-
հազար անիվ
գործարանում
դղրդում,
հազար-հազար
տրակտորներ
մեր դաշտերում

հռնդում
Քսանվեցի
յերգն են յերգում
վերջին խոսքը
անդադար.
«Նրանք մեռան,
բայց կոմունան
վողջ կմնա
հավիտյան»:

ԲԱՆԵՐԻ ԲԱՑԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ

Դահիճ—մահապարտին սպանող, գլխատող
Հռնդալ—կոկորդի ձայն հանել
Սովորել գյուղի համար հասցե գրել

Այսպիսով

Պարափիլիսա (լոռի)
Գյուղ Պարպաս
Զարուհի Արսենի Յեսայանին

Ուղարկողի հասցեն. Ձալկանուղ մարդյան,
լենինական, փողոց № 23, փուն № 62

5. Լի-Չուն-Են

1

Լի-Չուն-Եներ ներկայացավ գործարանի
գիրեկտորին՝ յերկու թուղթ ձեռքին. մեկը
ՄՈՊՐ-ի տեղեկանքն եր այն մասին, վոր
նա Չինաստանի Շալոն գյուղացի յե:

Դիրեկտորը նրան ուղարկեց ձուլարան:
Նա բնակարան վարձեց քաղաքի ծայրում
և սկսեց աշխատել գործարանում:

Հասավ Մալիսի մեկը:

Միտինգի ժամանակ հանկարծ ամբիոն
բարձրացավ Լի-Չուն-Եներ, գլխարկը վերց-
րեց ու գոչեց.

— Հնկերներ, յես փախել եմ Չինաս-

տանից, բանտից: Չինաստանում մեզ գնդա-
կահարում են...

Նա սաստիկ հուզված էր, աչքերը փայ-
լում էին:

Վերջապես նա հանեց չինարեն գրված
մյուս թուղթը և մոտեցրեց շրթունքներին:

2

Մյուս ուրը Լի-Չուն-Շենից վերցրինք
թուղթը և թարգմանեցինք: Այնտեղ գրված
էր. «Հայրիկ, վաղն ինձ կապանեն: Լաց մի
լինի: Յես արեցի, ինչ վոր կարող եյի: Հայ-
րիկ, իմ սիրելի ծերունի Լի-Չուն-Շեն, քո
մեծ վորդին մեռավ ագարակում, աղջիկդ
մեռավ տասներկու տարեկան հասակում,
քո մեջքը ճիպոտի շատ դարկեր է ընդունել,
թող փոքր վորդիդ ել մեռնի ճշմարիտ գոր-
ծի համար: Լաց մի լինի, հայրիկս, քո վոր-
դին ազնիվ պայքար է մղել: Վաղը՝ ել յես
կենդանի չեմ լինի: Սա մերոնց, վոր յես
լրիվ կատարել եմ ինձ տրված առաջադրու-
թյունը՝ վոստիկան կա-Սաոյին սպանել եմ,
կալվածատեր Տում-Կիի վիզը կտրել: Վեր-
ջին անգամ գրկում եմ քեզ:

Քո վորդի՝ Խաու-Չուն»:

Հ Ա Ր Ց Ե Ր

1. Խաու-Չուն վորտեղից էր իր հորրհաժակ ուղարկել:

2. Ինչո՞ւ Լի-Չուն-Շենը Չինաստանը բանտ է հա-
մարում:

3. Չինաստանը մինչև յե՞րբ բանտ կմնա չին բան-
վորների համար:

ԲԱՌԵՐԻ ԲԱՑԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ

Դերեկտոր—հիմնարկի կամ ձեռնարկի վարիչ. ձուլաբան—
մետաղների ձուլելու (թափելու) տեղ. պայքար մղել—կռվել,
ագարակ—արտ, հողային կալվածք:

Ա Ր Տ Ա Ղ Ր Ի Ր

ՄՈՊՐ բառը ուսերեն սառային անուն է. նա դա-
ռել է միջազգային բառ. նա կազմված է Հեղափոխու-
թյան Մարտիկների (կոմունիստներ) Ոգնող Միջազգային
Ընկերություն բառերի սկզբնաձևերից:

Յերկու մեքենա

Այս դեպքը պատահեց Ամերիկայում.
բանվոր Սմիտը տուն յեկավ դժգոհ:

— Ի՞նչ է պատահել, հայրիկ,—հարցրեց
վորդին:

— Գործաբանում նոր մեքենա բերին.
նա իմ գործն է անելու, պտուտակներ է
կտրելու:

— Ել ինչո՞ւ յես դժգոհում, չե՞ վոր դու

ինքդ եյիր ասում, վոր աշխատանքդ ծանր է:

— Առաջ ծանր էր, իսկ այժմ վոչ մի աշխատանք չեմ ունենալու: Գործարանատերը դուրս է շարտում յերկու հարյուր բանվոր: Նրան շատ ձեռնտու յե մեր փոխարեն մեքենաներ բանեցնել: մեքենան եժան գործ է տալիս, մեքենան չի դժգոհում, այլ հլու հպատակ է տերերին: Այժմ մենք քաղցած ենք մնալու:

Իսկ ԽՍՀՄ-ի քաղաքներից մեկում կոմյերիտական բանվոր Կիմն ուրախ-ուրախ տուն յեկավ ու հայտնեց.

— Նոր մեքենա բերին. նա շատ ավելի լավ է կտրում պտուտակները, քան թե ձեռքի աշխատանքը. յերկու հարյուր բանվոր ազատվում են. ինձ փոխադրեցին ուրիշ աշխատանքի:

— Իսկ մյուսներին հեռացնում են, ի՞նչ է,—հարցրեց մայրը:

— Ինչպե՞ս... ինչո՞ւ հեռացնեն. մեր յերկրում ամեն մի բանվոր իր տեղն ունի, ամեն մի ձեռք անհրաժեշտ է: Ով մի գործից դուրս է գալիս, մի ուրիշ աշխատանքի յե անցնում:

7. Ինտերնացիոնալ

Յելի՛ր, ուժ կյանքը անիծել է,
ով ճորտ է, մերկ է և ստրուկ:
Արդեն վառվում են մեր սրտերը,
արդեն կռվի յենք մենք ձգտում:

Այս հին աշխարհը կփոխենք մենք
մինչև հիմքերը և հետո
մեր նոր աշխարհը կշինենք մենք,
ուր վոչ ստրուկ կա, վոչ դժգոհ:

Սա յե վերջին կռիվը
և պայքարը մեր մեծ.
Ինտերնացիոնալը
աշխարհը կփրկե:

ԲԱՌԵՐԻ ԲԱՅԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ճորտ—կալվածատիրոջ համար աշխատող ծառա. Ինտերնացիոնալ—բանվորների միջազգային միություն, ստրուկ—տիրոջ պատկանող գերի:

Լրացրու ալս հարցաթերթիկը

Հ Ա Ր Ց Ա Թ Ե Ր Թ

Ազգանուն
Անուն
Հայրանուն
Տարիք
Վեր սիրության անդամ ես
Հասցե
(տարեթիվ, ամիս և ամսաթիվ)

8. Լենինի մահը

1

1924 թ. հունվարի վերջին Մոսկվայում պետք է կայանար Խորհուրդների համառուսական XI համագումարը: Հունվարի 22-ին առավոտյան համագումարի նախագահ ընկ. Կալինինը ժողովը բանալով ասաց.

«Ընկերներ, խնդրում եմ վոտքի կանգնեք: Յես ձեզ պետք է մի ծանր լուր հայտնեմ: Վլադիմիր Իլյիչի առողջությունը վերջին ժամանակներս բավականին դեպի լաֆն եր գնում: Բայց յերեկ կաթված ստացավ Վլադիմիր Իլյիչը և մեռավ:

«Ընկերներ, այժմ ասելու բան չունեմ... Յես կարծում եմ ամենագլխավոր և հիմնա-

կան խնդիրը, վոր դրված է մեր առաջ, այն է,—սպահանել այն նվաճումները, վորոնց գլխավոր ստեղծողը Վլադիմիր Իլյիչն էր»:

2

Մի ընդհանուր հառաչ դուրս թռավ... Ամեն ինչ քարացավ... Պայծառ դահլիճը կարծես թե մթնեց... Զապված հեկեկանքը հետզհետե ավելի դուրս պոռթկաց... Այնուհետև ամեն ինչ կարծես յերազ եր...

Հիշում եմ ընկ. Կալինինի առաջարկությունը—Իլյիչի մահվան ուրը սգի ուր համարել: Նախագահության հայտարարությունը, թե Իլյիչի մարմինը այստեղ կհասնի վաղը... Մահվան քայլերը:

Ընդհանուր խուլ հեկեկանք... Ով վոր չի կարող մարդկանց մոտ լաց լինել, վազում, թագնովում է մի կողմնակի տեղ...

Ցրվում են... վոչ վոք վոչինչ չի խոսում, վոչ վոք վոչինչ չի հարցնում...

ԲԱՌԵՐԻ ԲԱՑԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ

Կաթված—անդամալույծ լինելը (պարալիչ). պոռթկալ—դուրս պրծնել. հեկեկանք—լալով հեծկալալը. հառաչ—ախ քաշելը. նվաճում—ձեռք բերած հաջողություն, առաջադիմություն:

Գրադոր կոպ ստեղծեցե՛ք մի վորեմն գրագիտության
դպրոցի հետ: Արագրեցե՛ք այս նամակը:

Քանկագին ընկերներ,

մենք ուզում ենք չեպ հետ գրա-
վոր կապ ստեղծել՝ Նամակագրություն
ունենալ: մենք հետաքրքրվում ենք,
թե ինչպես ե՛ք դուք ապրում, ինչպես
ե՛ք սովորում և ինչպես ե՛ք աշխատում:
Յերե համաշայն ե՛ք՝ Նամակ գրեցե՛ք,
վորպեսպի մենք մանրամասն գրենք
չեպ մեր աշխատանքների մասին և
գանձ սույնիցման պայմանագիր կա-
պելու ուսման վորակի բարձրացման
համար: Քանակեւի №1 գրագիտության
դպրոցի սովորողներ

փետրվարի 25-ին 1933թ

Քանակեւ

9. Բանտում

(Լենինի քրոջ պատմածից)

1895 թ. Վլադիմիր Իլյիչը բանտարկված
եր Գետերբուրգում (այժմ՝ Լենինգրադ):
Իլյիչը մեկը մյուսից ավելի սրամիտ մի-
ջոցներ եր հնարում ընկերներին գաղտնի
նամակներ գրելու: Վերագարձնելով ստա-
ցած գրքերը՝ Իլյիչը վորոշ յերեսներին նշա-
նակում եր տառերը կետերով: Այդ ցրված
տառերը վորոշ կարգով արտագրելով՝ ըն-
կերները կարգում եյին Լենինի նամակները:
Մի ուրիշ, ավելի հետաքրքիր միջոց,
վոր ցույց եր տվել մեզ մեր մայրը, կա-
թով գրելն եր, վոր աննկատելի հետքեր եր
թողնում և կարդացվում եր, յերբ թերթը
տաքացնում եյինք մոմի կամ լամպի վրա:
Իլյիչը բանտում ամեն ուր կաթ եր ստա-
նում: Հացի խմորից նա շինում եր մանրիկ
թանաքամաններ և, մի քանի կաթիլ կաթ
ածելով մեջը, գրում եր գրքի տողերի ա-
րանքում, գաղտնի գրությամբ Լենինը հայտ-
նում եր, վոր գրքի այսինչ յերեսին կաթ-

նազիր նամակ ե գրված: Այդ թերթերը բռնում էյինք կրակի վրա, տառերը պարզ-վում էյին ու կտրոցացվում:

Թանաքամանները շատ փոքր եր շինում, փոր չնկատվի, իսկ նեղն ընկած ժամանակ կարողանա կուլ տալ: Չե՞ փոր նրան հետե-վում եր պահակը դռան նեղ անցքից: Իլլիշը պատմում եր, փոր մի անհաջող որ նա վեց հատ թանաքաման կուլ տվեց:

«Ձկա մի այնպիսի դժվարություն, փոր չհաղթահարես փորեվե հնարագիտությամբ», —ասում եր Իլլիշը, և այսպիսի միջոցնե-րով նա բանտում կարողացավ գրել գրքույկ-ներ, կոչեր, գրեց նաև բանվորական կու-սակցության ծրագիրը:

Նամակ գրելը քո ընկերներից փորեե մեկին և նկարողներ ձեր դպրոցի կանգը:

ՀԻՇԻՐ ՆԱՄԱԿ ԳՐԵԼՈՒ ՁԵՎԸ

1. Նախ՝ վերելում գրվում ե ասի մարդու անունը, վո-րին գրվում ե նամակը:

2. Նամակի վերջում աջ կողմը գրվում ե նամակ գրողի ստորագրությունը, իսկ ձախ կողմը, նախ, մի տողում՝ ամիսը, թիվը և տարեթիվը և ապա. սրա տակը՝ տեղի (քա-ղաք կամ գյուղ) անունը, փորտեղ գրվել ե նամակը:

10. Քրդական լրագիր

Խրճիթ-ընթերցարանում քրդական լրա-գիր եր ստացվել. մի քանի քրդեր սեղանի շուրջը նստած, լարված ուշադրությամբ լսում էյին կարդացողին: Մարութ պապն ականջները սրած՝ ուշադիր լսում եր:

— Ես ի՞նչ լրագիր ե, փորդիս, — հարցրեց նա մոտը նստած պիոներին:

— Քրդերի լրագիրն ե, պապի՛, քրդերի համար տառեր են հնարել ու նրանց լեզ-վով լրագիր տպեր:

— Հե՛յ գիտի, հս... — հառաչեց պապը...

— Ի՞նչ ե պապի, չե՞ս հավանում:

— Վսնց չե, ո՞վ եր թուրքին ու քրդին լրագիր տվել: Են դադան ցարը հայ, քուրդ թուրք և ուրիշ մանր ազգերի աշխատավոր-ներին անվերջ խավարի մեջ եր պահում: Նրանց համար դպրոց ել չեր բաց անում: Հիմի հաստատ մնա Խորհրդային իշխանու-թյունը. բոլոր ազգերին ել լուսավորում ե, բոլոր աշխատավորների աչքերը բաց ե անում, փոր ճանաչեն իրենց զառապարհի թշնամիներին:

Հ Ա Ր Ց Ե Ր

1. Այս հոդվածի վեր մասում ե մի բան պատմվում:
2. Այս հոդվածի վեր մասն ե խոսակցական:
3. Յուրյց ավեր Մարութ պապի և պիտների խոսքերը:
4. Ամեն մեկի խոսքի սկիզբն ինչ նշան ե դրված:

11. Կորնի չադրան

Հոկտեմբերի 11-րդ տարեդարձն եր:
Ժամի տասին հավաքվեցին աղուներ:

Անսովոր կենդանություն եր տիրում,
չադրաների մեջ փաթաթված թրքուհիները
խո ում, վիճում եյին: Տրամադրությունը
տունական եր:

Ներս մտավ կին-հրահանգչուհին: Ուրախ
բարեվեց բոլորին և բեմ բարձրացավ:

— Ընկերներ,—սկսեց հրահանգչուհին:

Տիրեց խորին լուռություն: Բոլորի աչքերը
սեփեռվեցին ճառախոսի վրա:—... Չադրան
ծածկում ե աշխարհը մեր հայացքից, չադ-
րան տգիտության նշան ե: Կրոնը չի ուզում,
վոր մենք լույս աշխարհ տեսնենք: Չադրան
խավարի և ստրկության նշան ե:

Հոկտեմբերը խորտակել ե ստրկության

և տգիտության բոլոր շղթաները: Կորնի
չադրան:

— Կորնի չադրան,—վորոտաց ամբողջ
դահլիճը:

— Կորնի չադրան, գոռաց 60 տարե-
կան Չեյնաբը և դեն շալտեց իր չադրան:
Բուռն ծափահարություններից թնդաց
դահլիճը:

Յեւ կանանցից շատերը հետեվեցին
Չեյնաբի ուրինակին:

Հ Ա Ր Ց Ե Ր

1. Ինչ բանի նշան ե չադրան:
2. Ինչո՞ւ ե կրոնը հոգանավորում հին սովորություն-
ները:
3. Հին սովորություններից ովքեր եյին վնասվում
կամ ոգավում՝ մոլորներն ու բեկե՞րը, թե՛ աշխատավո-
րությունը: Ինչո՞ւ:

ԲԱՌԵՐԻ ԲԱՅԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ

Տարեդարձ—այն որը, յերբ տաբին լրանում ե. անսովոր—
վոր սովորականի նման չե. կենդանություն—աշխուժություն,
յեռ ու զեռ, սեփեռվել—մեխվել, նվաճում—ձեռք բերած հաջողու-
թյուն, հայացք—տեսողություն, ստրկություն—գերություն, խոր-
տակել—ջարդ ու փշուր անել, վորոտալ—ամպի նման գոռալ,
դահլիճ—մեծ սենյակ, դար:

12. Կարմիր որին

Կարմիր որին, կանանց տոնին
մեր յերթն ուղղենք դեպ գործարան,
ուր յերգում են, կպած գործին,
կարմիր կապած աղջիկ ու կին:

Բանվոր կանայք առավոտից
չեն հեռանում մեքենայից,
տղամարդկանց հետ հավասար
պայքարում են նորի համար:

Մեր նոր կյանքի դռներն են բաց
աշխատավոր կանանց համար,
ու կին, աղջիկ, գործին կպած՝
նորն են կռում նորի համար:

Հ Ա Ր Ց Ե Ր

1. Ինչպես և աշխատավոր կանանց զբաղվումը մեզ
մոտ և կապիտալիստական լերկրներում:

2. Ինչ նշանակություն ունի կանանց տոնը:

ԲԱՌԵՐԻ ԲԱՑԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ

Յերթ—լերթալը. կռել—ծեծել, շինել, պնդացնել:

Սովորել լողունգ կազմել. արատաբեր այս լողունգ
ները:

Ցույցերի և տոնակատարությունների ժամանակ
միշտ անհրաժեշտ և լինում լողունգներ կազմել:

Որինակ.

Գրագետ, պարսփ ունես սալու անգրագետին: Վերաբեր
այդ պարսփ՝ նրան սովորեցնելով:

Այս լողունգը ապիս և անգրագիտության վերաց-
ման նշանակությունը և մեր դերը նրա հանդեպ:

Մեր առջիկ դրված և յերեմ խնդիր. առաջինը՝ սո-
վորել՝ յերկրորդը՝ սովորել յեմ յերրորդը՝ սովորել:

Ընդ. Լենինն իր այս լողունգով բնորոշում և մեր
անելիքները կոլտուրական ասպարիզում: Լողունգներ են՝
«Կորչի անգրագիտությունը», «Կեցցե՛ համաշխարհային
Հոկտեմբերը» և այլն:

13. Քո գործը սովորելն և

Սիմոնը նստել եր կոլտնտեսություն գրա-
սենյակում. ներս վազեց Նազիկը:

— Ի՞նչ ես ուզում, աղջիկ, ինչո՞ւ դպրոց
չես գնացել:

— Մայրիկս ուղարկեց... իր տեղը... կո-
վերը կթելու... ինքը հիվանդ ե, — վրա տվեց
Նազիկը մի քիչ շփոթված:

— Կով կթելու... Դե, հլա դու դպրոց
գնա, — ասաց Սիմոնը:

— Առանց քեզ ել գործը կկատարվի:
Մայրիկիդ փոխարեն ուրիշին ենք ուղար-
կել: Գնա՛ — այդպես ել ասա նրան:

— Յես կարո՞ղ եմ կով կթել, — արդարացա՞մ Նազիկը:

— Իսկ ո՞վ ե քեզ փոխարինելու դպրոցում. մայրիկիդ հեշտ ե փոխարինելը, իսկ քեզ — վնչ. չե՞՞ վոր դու ինքդ պետք ե սովորես:

Սիմոնը կատակով ճանապարհ գցեց Նազիկին ու ասաց, վոր իսկույն դպրոց վազի:

14. Ճիշտ նշան

Կարմիր բանակայինները վիճում էին.

— Ո՞վ գիրք կարդալ չի կարող, նա հրացան ել բռնել չի կարող, — պնդում եր Փիլոսյանը:

— Ի՞նչ կապ ունի գիրքը հրացանի հետ, — ասում եր Վարդանը: — Յես շատերին գիտեմ, վոր կարդալ չեն սովորել, բայց լավ նշան են բռնում: Ա՛յ, որինակ՝ ցարական բանակի զինվորները: Նրանք սնդրագետ էին: Ո՞վ եր նրանց ուսման մասին մտածում: Բայց շատ լավ հրացանածիգներ կային մեջները:

— Ձե՛, սիրելիս, նրանք սխալ էին նշան բռնում, — ժպտալով պատասխանեց Փիլոսյանը: Ա՛յ, մեկը հենց յես: Յես ել սպիտակ բանակում յեղել եմ: Պահակ էի: Կարծում էի, թե իմ տեղումն եմ: Սպաներից մեկն ուզում եր ինձ իր մոտ սպասյակ տանել: Տարավ: Մի որ ձեռքս ընկավ «Կարմիր մարտիկ» թերթը, վոր կարմիրներն էին թողել: Թագուն կարդացի ու գլխի ընկա, վոր յես մինչև եդ որը սխալ եմ նշան բռնել: Յես հրացանը չեմ ուղղել այն կողմը, ուր հարկավոր եր: Պետք եր մեր իսկական թշնամիներին՝ սպիտակների դեմն ուղղել: Աչքս բացվեց: Ամեն ինչ հասկացա: Հասկացա ու մի որ ել փախա, անցա կարմիրների կողմը: Հիմա արդեն նշանը ճիշտ եմ բռնում: Վնչ նրանց, վոր կընկնեն իմ նշանի տակ:

ԲԱՌԵՐԻ ԲՍՑԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ

Առարկել — մի բանի դեմ խոսել, համաձայն չլինել. հրացանածիգ — հրացան կրակող, նշան խփող. սպիտակ բանակ — ցարական, հակահեղափոխական բանակ. սպասյակ — դենչիկ, սպաներին ծառայող հասարակ զինվոր. սպա — ո՞րիցեր, ժպտալ — մեղմ, առանց ձախի ծիծաղել:

1. Ինչո՞ւ «Կարմիր մարտիկ»-ը չակերտների մեջ է առնված:

2. Ե՛րբ ենք դորձածում չակերտ:

3. Ինչո՞ւ «Կարմիր մարտիկ»-ը գրված է մեծատառով:

4. Յե՛րբ է անշատման գիծը փոխաբերում չակերտին:

15. Չապայեվ

1

Չապայեմն աղքատ գյուղացու զավակ էր, շարքային ղինվոր՝ ցարական բանակում: Նա Կարմիր բանակում դարձավ 25-րդ Կարմրա-դրոշ զինվորի հրամանատար:

Մինչե՛վ հեղափոխությունը նա անգրա-գետ էր: Բայց հենց վոր կարգալ-գրել սո-վորեց, ազահությամբ հարձակվեց գրքերի վրա:

Կարմիր բանակում Չապայեմն աչքի ըն-կավ իբրև հերոս հրամանատար: Ամենա-դժվար ճակատում բավական էր, յեթե ներ-կա յեր Չապայեվը, և կարմիր-բանակային-ներն անվախ սուաջ էյին գնում:

Չապայեվը կռվում էր միշտ հերոսաբար: Հերոսի պես ել մեռավ:

Մի աշնանային մռայլ ուր էր: Ուրախ ափին, բարձր սարի վրա սպիտակները չորս կողմից շրջապատել էյին դիվիզիայի շտաբը: Չապայեվը հավաքելով մի քանի քաջեր, սկսեց պաշտպանվել:

Ահա փամփուռները վերջանում են: Մի խումբ հերոսներ սեղմված են ափին: Ընկ-նում են սպանվածներն ու վիրավորները: Բայց Չապայեվը դեռ կանգնած է: Մի ձեռ-քին հրացանն է, մյուսին՝ ատրճանակը: Չորս կողմը դիակներ են, վիրավորների, տնքոցներ: Չապայեվը կանգնած ափին՝ կրա-կում է, չի թողնում իրեն մոտենան: Մի ձեռքը վիրավորվում է: Սրբում է արյունը և մի ձեռքով շարունակում է կրակել: Ահա և վերջին գնդակը...

— Հիմա մենք նրան կբռնենք, — ուրա-խանում են թշնամիները:

Բայց վնչ: Չապայեվը չի ուզում կեն-դանի ընկնել սպիտակների ձեռքը: Նա բարձր ափից ցած է թռչում գետի մեջ, և պղտոր ալիքներն իսկույն կռլ են տալիս նրա մար-մինը:

1. Ո՞վ եր Զապայեվը:
2. Ինչո՞վ բացատրել նրա հերոսութունը:

ԲԱՌԵՐԻ ԲԱՅԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ

Հերոս—քաջ, խիզախ—հանդուգն, քաջ, դիվերկա—մի քանի
գնդից կազմված զորաբանակ. մուսլ—մշուշ, տխուր:

Այս ձեվով իմեղ 2—3 հեռագիր կազմիր և ազգա-
կանների յեվ ծանոթների հասցեներով:

ՅԵՐԵՎԱՆ ՇԱՀՈՒՄՅԱՆ 6

ՅԵՍԱՅԱՆԻՆ

ԿԳՍՄ ՔՍԱՆԻՆ

ՍԻՐԱՆՈՒՇ

Ուղարկողի հասցեն. Լենինական, փողոց № 15,
տուն № 62.

Սիրանուշ Ամիրյան

ՀԻՇԻՐ ՀԵՌՍԳԻՐ ԳՐԵԼՈՒ ՁԵՎԸ

1. Հասցեն գրում են կրճատ:
2. Հեռագիրը գրում են կարճ:
3. Հեռագրի մեջ կետեր չեն դնում (յեթե հեռագիրը
շատ լերկար և, և կետեր չդնելը շփոթութուն առաջ կբերի,
ապա կետերը գրում են տառերով. որինով՝ «վերջակետ»,
«ստորակետ»):
4. Հեռագրի մեջ չեն գրում ամսաթիվը, տեղը:
5. Հայաստանի սահմաններից դուրս հեռագիրը պիտի
ուղևերեն գրել:

Տաք կովից հետո մենք քշեցինք սպի-
տակներին. յես վիրավոր եյի՝ յետ եյի բն-
կեր: Արյունաքամ եյի յեղել, թուլացել: Մե-
րոնք հեռացել են, չեմ տեսնում նրանց, չեմ
լսում ձայները:

Ջրամանս դատարկել եմ, բայց ելի այր-
վում եմ ծարավից... վերքս ցավում ե...

— Կմեռնեմ,—անցնում ե մտքովս:

Յերկու օր եր անցել. հույսս կտրել եյի.
հանկարծ շան հաջոց եմ լսում. ուրախու-
թյանս չափ չկա, միայն վախենում եմ չլի-
նի շունը թողնի ինձ՝ անցնի...

Վնչ, նա մոտեցավ, գտավ ինձ. ինքն ել
և ուրախացել, լիզում ե աչքերս, քիթս, ու-
րախ կլանչում ե:

Նա պառկեց կողքիս, մեջքը դեմ արեց.

մեջքին պայուսակ կար—կարմիր խաչով։ Յես ձեռքս յերկարացրի, մի կերպ յող ու բինտ հանեցի, վերքս կապեցի։ Շունն ել չսպասեց. նա անհայտացավ. յես այլևս չեյի անհանգստանում. գիտեյի, վոր նա գնաց ողնություն կանչելու։

Յեվ այդպես ել յեղավ. կարճ ժամանակից հետո ինձ մոտ յեկան կարմիր բանակային սանիտարները. շունն առաջնորդում եր նրանց։

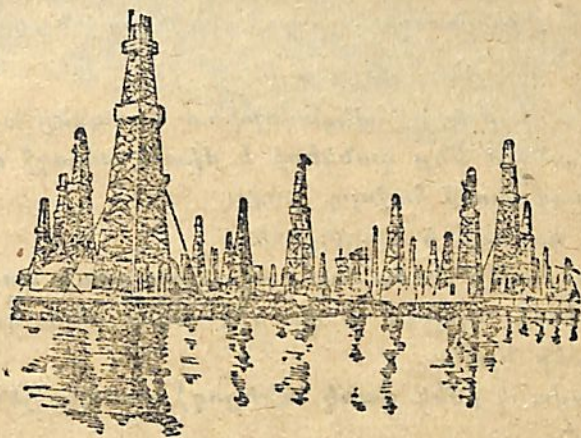
Ինձ դրին պատգարակի վրա ու տարան։ Սանիտար շունն ինձ փրկեց մահից։

17. Բագուն

Հին Բագուն մռայլ է ու գորշ։ Նորը՝ պայծառ ու հաղթական։

Յելնում է նոր Բագուն։ Բանվորական սպիտակավայլ թաղամասերը՝ հարթ ու կուկիկ՝ տարածվել են քաղաքի շուրջը։ Արմենիքենդը Շահումյանի անվան հսկայական քաղաքի յե վերածվում։ Նորակառույց հսկայական տներ։ Սպիտակ թաղամասեր։ Ահա ինքը՝ Շահումյանն է ղեկավարում վիթխարի շինարարությունը։

Լատինատառ ցուցանակները քեզ պոկում են մզկիթի ու «ալլահի» արեվելքից ու շարտում Յեվրոպա։ Ցուցանակների լատինատառ «գարդարանքն» է ծավալվել ամբողջ քաղաքում։

Երեկտրական յերկաթուղին սլանում է խանձված դաշտերով։ Նա ամուր կապով կապել է նավթաքաղաքները բուն քաղաքին, և նրա ուելսերի յերկայնքով յերկանիվ սայլերն իրենց վերջին որերն են ճռնչում։

Վիշկանների ու ծխնելույզների գորշ աշխարհը տարածվել է Բագվի չորս կողմը։ Մոտիկում վիշկանների անտառը, հեռվում վիշկանների անտառը։ Վիթխարի նավթամբարները շուրջպար են բռնել վիշկանների

այս աշխարհում, վիշկաների շուրջը: Սեւ
քաղաքում:

ԲԱՌԵՐԻ ԲԱՅԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ

Գորշ—հողի գույն. վերածվել—դառնալ. Արմենիքենդ—Բազ-
մի բանվորական թաղ. նորակառույց—նոր շինվող. լատինա-
տառ—լատիններեն տառերը (արարականի փոխարեն). վիթխարի—
խոշոր, մեծ, հսկա:

Յերբ մի բառ չի տեղավորվում տողավերջում, ապա
այն բաժանում ենք վանկերի և միայն ամբողջ վանկերն
ենք տեղափոխում հաջորդ տողը:

Այդ կոչվում է տղադարձ:

Տողադարձի ժամանակ բաժանվող բառի տողավերջի
վանկից հետո գրվում է փոքրիկ գծիկ, փոքր կոչվում է
տողադարձի նշան:

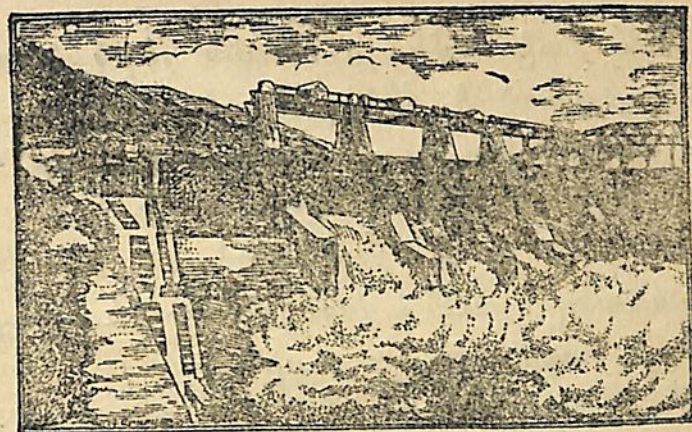
Միավանկ (մեկ վանկ ունեցող) բառերը չեն տղա-
դարձվում:

Բազմավանկ (մեկից ավելի վանկ ունեցող) բառերը
տողադարձելիս՝

1. Յերբ մեկ բաղաձայն է ընկնում յերկու ձայնա-
փոքների (կամ յերկձայնների) մեջտեղը, ապա այդ բա-
ղաձայնն անցնում է հաջորդ վանկին: Որինակ՝ սա-րե-
ր, ա-րե-վի, Հա-րու-թյուն:

2. Յերբ յերկու բաղաձայն է ընկնում ձայնափոքների
(կամ յերկձայնների) մեջտեղը, ապա մեկը մնում է,
մյուսն անցնում է հաջորդ վանկին: Որինակ՝ կար-մի-
ր, քե-ներ:

3. Յերբ յերեք բաղաձայն է կողք-կողքի, ապա յե-
րուր մնում է, մեկն անցնում է հաջորդ վանկին: Որե-
նակ՝ գարթ-ներ, Վարդ-դես, յերկ-րին:

18. Չ ա գ ե ս

Գեղեցիկ՝ Վրաստանում մի ժամանակ
տիրում էին հարուստները:

Գեղեցիկ, գեղեցիկ Վրաստանում այժմ
տիրում են բանվորներն ու գյուղացիները:

Մի անգունդ է բաժանում հին պատմու-
թյունը նորից:

Ահա Բուռը, փոքր դարերով հոսել է ծուլյ,
անպետք: Հիմա տեխնիկան խանգարել է
նրա խաղաղությունը: Արգելափակել է դրել
նրա հոսանքի առաջ:

Ու նա կատաղել է:

Բանվոր դասակարգը նրան տվել է իր
թափը, իր յեռ ու զեռը:

Ահա Քուի հովիտը: Լեռան լերի կատա-
րին կանգնած ե Մծիբին—խավար ու գո-
ռոգ: Արեվի լույսը չի թափանցում միջնա-
գարի այդ քարացած հոգու մեջ:

Ներքեվում Լենինի արձանն ե, վորի
ցուցամատը նշում ե բանվորների ե գյուղա-
ցիների հաղթության ուղիները:

Մծիբին խանգարում եր քո թռիչքը.
սիրում ե, յերբ կուչ ես գալիս, չոքում,
լալիս, աղոթում:

Լենինի մատը քեզ հանձնում ե ալիք-
ների հորձանքին, մղում ե քեզ դեպի ստեղ-
ծագործական պայքարը, դեպի կռիվ՝ բնու-
թյան դեմ:

Հ Ա Ր Ց Ե Ր

1. Ի՞նչ նշանակություն ունի Զագեսը Վրաստանի
համար:

Ի՞նչ ե նշանակում Լենինի լողունգը—«Նորհրդային
խխանությունը, գումարած ելեկտրիֆիկացիան» հավա-
սար ե կոմունիզմին:

19. Անիվի յերգը

Շողիդ ու շունչս
իրար են ձուլվում,—
անիվ իմ, դարձիր:

Դեռ նոր կոշտացած
իմ բազուկները
քեզ հետ են կապված,—
անիվ իմ, դարձիր:

Կարծես թե կյանքում
յերկուսս եսպես
մեկտեղ ենք ծնվել,—
անիվ իմ, դարձիր:

Անսանձ ու անգուսպ
սեր կա մեր սրտում,
իրար ենք սիրում,—
անիվ իմ, դարձիր:

Կյանքի փոթորկում
իրար մենք գտանք
ու չենք բաժանվի,—
անիվ իմ, դարձիր:

Շողիդ ու շունչս
իրար են ձուլվում,—
անիվ իմ, դարձիր:

Հ Ա Ր Ց Ե Ր

Այս յերգը նոր բանվորի բերանից ե, թե՛ հին.
վոր խոսքերից ե յերեվում:

Ձուվել—հալվելով միանալ, բազուկ—թեմ, ձեռք. անսանձ—
չոր սանձել չի կարելի:

Դիտեցեք և իմացեք, թե յերկու ձայնավորի միջև
յե՞րբ ե գրվում ձայնակապը և յե՞րբ չի գրվում:

1. Նայել, վկայել, կայարան, Հայաստան.

2. ելալ, թեյարան, րոպեյական.

3. գոյություն, շոյել, հարոյի.

4. միանալ, միություն, պիտներ, Գաբրիել:

Կանոն. — Յեթե բառի մեջ իրար հաջորդող յերկու
ձայնավորներից առաջինն ա, ո, կամ ե յե, ապա յեր-
կու ձայնավորների միջև մտնում ե յ ձայնակապը, իսկ
մյուս գեպքերում՝ վոչ:

Ի ձայնավորից հետո, յերբ ուրիշ ձայնավոր ե՝ նրանց
մեջ յ ձայնակապ չի գրվում:

20. Դաշտերում

Մեր կուխողի

դաշտերում

կյանքն ե աշխուժ

միշտ յեռում.

մշակում են

սպիտակ

քուլա-քուլա

լավ բամբակ,

ծխախոտ են մշակում,

թթենիներ են տնկում:

Առվից առու,

մարգից մարգ

կուխողնիկներ

շարքե-շարք

աշխատում են

յեռանդով,

ուրախ ու գոհ,

անվրդով:

Փամանակ ե՝

քաղհանել.

աշխատավոր

բանվորներ

դուրս են գալիս

դաշտերը,

ինչպես կովոդ

վաշտերը,

պայքարում են

ու մրցում՝

նոր, լավ կյանք են

կառուցում:

Սովորիր բառերը տողադարձ անել:

21. Տուֆի յերգը

Զինվել ես ջահերով լուսե,
Արթիկ, վարդագոյն Արթիկ.
Կրծքիդ կարմիր տուֆ ե բուսել՝
պայծառ՝ մայիսյան վարդից:

Յեկել ե դոնեցի Իվանը,
լեռներում լարել ե մեքենան.
յեկել ե շիրակեցի Վահանը,
վոր նոր-նոր յերակներ բանա:

Ամրակուռ բազուկները հզոր,
խփում են, ժայռերին խփում,
մեր տեմպն ու հարվածներն այսօր
լեռներն ել ներքեվ են թափում:

Յեվ ասփը դիզվում ե, դիզվում,
մեքենան անդուլ ե բանում,
սդոցը քարերն ե լիզում,
կտրատում ե դուրս ե հանում:

Արթիկ, վարդաքար Արթիկ,
հենվել ես փեշին Մանթաշի.
վորպես բարձրացող բարդի,
աճիւր ու հզոր բոյ քաշիր:

ԲԱՌԵՐԻ ԲՆՑԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ

Անդուլ—անդադար. տեմպ—արագության աստիճան. հեն-
վել—թիկն տալ. ժայռ—ապառաժ:

Արտագրիտ այս վոտանավորի առաջին յերեք տունը,
վանկերի բաժանած այս ձեւով

Զինվել ես ջա-հե-րով լուսե,

22. Դժվար տարի

Վարի, գութան ջան, վարի,
շատ ե դժվար ես տարի:
Պապին տարան քյոխվի դուռ,
հարկ են ուզում.—Տո՛ւր, հա տո՛ւր...

— Կտամ, քյոխվա, փող չունեմ...

— Զունե՞ս, Շեկոն կտանեմ:

— Աման քյոխվա, քեզ դուրբան,
Շեկոն գնա թո՛ղ՝ գութան,

գարնան անենք վարուցանք,
կալը կալսենք, բերենք տանք:

Գարունը յետ դառավ ել,
գութան լծվեց—հորովե՛լ...

— Վարի, գութան ջան, վարի,
դատենք ցորեն ու գարի,
տանենք, ածենք քյոխվի փեշ,
վոր չտանի մեր գոմեշ:

1. Մեր կյանքի վտճիռը շրջանն է ներկայացված այս-
տեղ:
 2. Վերոհանգ էն այդ շրջանի բնորոշ գծերը:
 3. Ի՞նչ վիճակումն է ապրել գյուղացին և ի՞նչ հա-
վատ է ունեցել ապագայի նկատմամբ:
- Սովորելը դիմում գրել Արտագրելի այս դիմումը:

Հահուժյանի անվան 10-ամյա

դպրոցի վարիչին

Նաղեգործարանի բանվորուհի

Աիրանուշ Պակոբյանից

Պ ի մ ու մ

Խնդրում եմ իմ ուր քարեկան վոր-
դուս Մոլակին ընդունել դպրոցի առա-
գին խումբը: Արա հետ ներկայացնում
եմ ծաղկի և ծննդյան վկայականները:

Ա. Պակոբյան

Ոգոստոսի 25-ին 1932 թ.

Ֆերեվան

1

Գարնան սիրուն առավոտ էր: Կոլտնտե-
սուժյան դաշտն անագին տարածուժյուն
եր բռնել: Տրակտորը պտպտալով առաջ եր
գնում՝ քաշ տալով իր յետեվից շարքացա-
նը: Ցորենի հատիկները շարքացանի տակից
կախ ընկած խողովակներով հավասարաչափ
գլորվում էին հողի մեջ:

— Այ, ի՞նչ եմ ասում—ասում եր Գա-
լս ապերը,—ի՞նչպես է մեքենան ամեն բան
հեշտացնում. թե չե՛, առաջ դժվար էր: Ցո-
րենը պիտի լցնեյիր, ձեռով շաղ տայիր.
եստեղ խիտ բուսներ, ենտեղ՝ նոսր: Վորն
եւ խորը հողի տակ ընկներ, եւ լույս աշ-
խարհ չգար:

— Եղ դեռ վոչինչ,—վրա բերեց Սաքո
ապերը.—մեր հարեվան կոլխոզը կալսող
մեքենա ունի: Շուտով մենք եւ կունենանք:

2

Կոլտնտեսուժյան ցորենի արտը զար-
մացրել եր բոլոր գյուղացիներին: Ամենքը

զնում ելին շարքացանի արդյունքը տեսնելու:

— Այ թե ցորեն ե, հա՛,—ասաց Մակար ապերը:

— Ինչքան ել հավասար ե ցանված,— վրա բերեց Սաքո ապերը:

— Տեսե՛ք, բոլոր հասկերն ել միասին են հասունանում,—ասաց Գալո ապերը.— ել խակ ու հասած իրար կողքի չեն լինում:

— Սերմացու ել քիչ ե գնացել: Ձեռքով ցանածն ո՛ւր, շարքացանով ցանածն ո՛ւր:

Նախորդ դասին սովորած ձեւով, ուսուցչի ոգնութեամբ, մի վորեւի գիմում գրիւ:

ԶՄՈՒԱՆԱՍ ԴԻԾՈՒԾ ԳՐԵԼՈՒ ԶԵՎԸ

Դիմում դրում են աշակես.

1. Նախ՝ վերելում, ձախ կողմը մեծատառով գրվում ե այն հիմնարկի կամ անձի անունը, վորին տրվում ե գիմումը:

2. Նրա տակը՝ աջ կողմում ցույց, ե տրվում, թե ով ե տալիս գիմումը:

3. Դրանից հետո, տողի տակ՝ աջ կողմում գրվում ե՝ գիմում:

4. Ապա կարմիր տողից (խորքից) համառոտ ու պարզ գրվում ե ինչ վոր պահանջվում ե (խնդիր, բողոք ե այլն):

5. Դիմումի վերջում, աջ կողմը գրվում ե՝ գիմում սովորի ստորագրութունը, իսկ ձախ կողմը, նախ՝ ամիսը, թիվը ե տարեթիվը, ե ապա, սրա տակը՝ այն անդի (քաղաքի կամ գյուղի) անունը, վորտեղ գրվել ե գիմումը:

24. Կոլխոզնիկ պապիս

Կոլխոզնիկ ես դարձել դու,
ուխտունամյա իմ պապի,
նոր ջահեր ես վառել դու,
իմ կոլխոզնիկ ծեր պապի:

Հարվածային ես դարձել
մեր կոլխոզի գործերում,
սոցմրցումն ես կիրառել,
վողջ կոլխոզն ե քեզ գովում:

Յերբ վոր կոլխոզ յեկար դու,
զուռ Սահակն ել ուղեց գա.
—Մեր շարքերում,—ասիր դու,—
կուլակներին տեղ չկա:

Անիծելով ես հիշում
ժամանակը դաշնակի,
վոր թալանում ելին ձեզ՝
անկշտում, ամբողջ տարի:

Կոլխոզնիկ ես դարձել դու,
ճերմակամազ իմ պապի,
նոր ջահեր ես վառել դու
սոցխալիզմի մեծ ճամբին:

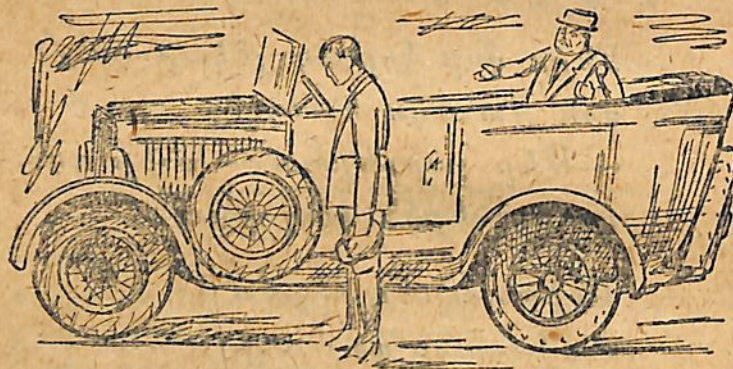
Ութսունամյա — ութսուն տարեկան. վողջ — ամբողջ. սոց-
մրցում — սոցիալիստական մրցում. կիրառել — գործածել, բանեց-
նել

Ուսուցչի ոգնությամբ գրելը մե լիազորագիր.

ԶՄՈՒՄՆՆՍ ԼԻԱԶՈՐԱԳԻՐ ԳՐԵԼՈՒ ԶԵՎՋ

Լիազորագրում ցույց ե տրվում.

1. Լիազորվածի անունը, հայրանունը և ազգանունը:
2. Ի՞նչ բանի համար ե լիազորվում:
3. Ո՞վ ե լիազորողը և նրա ստորագրությունը:
4. Ո՞վ ե ստորագրությունը հաստատողը:
5. Լիազորման ամիս-ամսաթիվը, տարին:

25. Ժամի չորսին

Մի հարուստ անդլիացի ավտոմոբիլով
գնում եր կայարան: Նա յերկաթուղով պետք
ե ժողովի գնար:

Հանկարծ մեքենան կանգ առավ:

Շոֆերն ավտոմոբիլից դուրս յեկավ,
գլխարկը վերցրեց ու լուռ կանգնեց:

— Մեքենան փչացել ե,— հարցրեց հա-
րուստը: Շտապիր, ժամի չորսին գնացքը
մեկնում ե. հինգ րոպե յե մում:

Շոֆերը նայեց ժամացույցին և առաջ.
— Հիմա Մոսկվայում թաղում են Լե-
նինին՝ ամբողջ աշխարհի բանվորների առաջ-
նորդին: Ամեն տեղ կյանքը հինգ րոպեյով
կանգ ե առնում:

— Վաղվանից դուք ել իմ շոֆերը չեք,—
բարկացավ հարուստը:

26. Մեր բամբակի արտերը

Մեր բամբակի, մեր բամբակի արտերը
թե՛վ են առել, բաց են յեղել վարդ՝ բը...
Տանական են մեր դաշտերը բամբա՛ի,
Վերջին հարված կհասցնենք կուլակին:

Մեր սրտերի, մեր արտերի լայնությամբ
կյանք ե առնում աշխարհը մեր հոյակապ.
Հէ՛յ ջան, հէ՛յ ջան, այս որերի խնդությամբ
Մենք կերտում ենք վողջ աշխարհի ապագան:

Թող գա հույսով, Թող գա լույսով բամբակը
 Մեր աշխարհի արեւմտաւ յերգերով,
 Մենք թշնամու սրտին կը տանք գնդակը
 Բանվորական մեր ամրակուռ ձեռքերով:

27. Բերքատուրքյան քարձրացումը

Գյուղատնտեսական Ֆրոնտի գլխավոր
 և հիմնական խնդիրը բերքատուության
 բարձրացումն է: Սկսած գարնան գյուղա-
 տնտեսական կամպանիայից, այնպես կազ-
 մակերպենք աշխատանքները, վոր ապահովվի
 բարձր բերքատուություն բոլոր կուտնետեսու-
 թյունների, ինչպես և մենատնտեսների
 գծով, ու գյուղատնտեսական բոլոր մշա-
 կութների գծով: Յեւ այս խնդիրը միան-
 գամայն իրագործելի չէ, պայմանով, վոր
 բուլշևիկյան վճռականությամբ լծվենք
 գյուղատնտեսական աշխատանքների այս
 վճռական ողակին:

Ա. ԽԱՆՋՅԱՆ

Ա Ր Տ Ա Գ Ր Ի Ր

Ընկ. Կալինինի ճառից 17-րդ համագումարը փակելիս.
 «Յերկրորդ հնդամյակի հիմնական խնդիրներն են՝
 վերջնականապես վերացնել դասակարգերը, ավարտել ամ-
 բողջ ժողովրդական տնտեսության տեխնիկական վերա-
 կառուցումը և ել ավելի բարձրացնել Միության աշխա-
 տավոր մասսաների նյութական ու կուլտուրական զրու-
 թւունքը»:

28. Ծլել և արտա

Ծլել է արտա,
 ծփում է արտա,
 կորել է դարդա, ջան,
 խնդուն գվարթ է,
 բացված նոր վարդ է,
 արտա ուզատ է, ջան:

Կանաչ է դաշտը,
 կորավ յերաշտը,
 ամառը հաշտ է, ջան:
 Յեկել է նորը,
 խնդության որը,
 գյոգալ տրակտորը, ջան:

Փրկեց մեր ցավը,
սովետի գալը,
կապույտ կանաչը, ջան:
Շողիկս շող է,
արեվի շող է
Շողիկս նոր է, ջան:

Կարմիր ծաղիկ է
ազատ բաղի մեջ,
պիտեք Շողիկս, ջան:
նա թռվրոտում է,
աշխուժ յեռուն է,
ազատ թռչուն է, ջան:

29. Կարմիր բանակի փողջույնը 17-րդ կուսնաանագումարին

Փետրվարի 29-ին մեզ փողջունեց Կարմիր բանակը:

Ես անգամ ել հավաքվել եյինք Կարմիր հրապարակում ու տեղ բռնել կենսինի դամբարանի յերկու կողքում: Իսկ ամբիոնի վրա հավաքվել եյին մեր ղեկավար ընկերները: Մի աննման ձիու վրա նստած դուրս յեկավ

ընկեր Վորոշիլովը, ռապորտ ընդունեց, անցավ զորաշարքերը և սկսեց զորահանդեսը:

Հավատացեք ընկերներ, վոր ինձ համար շատ դժվար բան է նկարագրել այն բոլորը, վոր յես տեսա: Այ տեխնիկա: Ընկ. Վորոշիլովը համագումարում տասց, վոր մեր ամեն մի կարմիր բանակայինին ընկնում է 7 ձիու ուժի մեքենա,—վոչ մի յերկրի բանակ այսպիսի տեխնիկա չունի: Մենք այդ լավ չպատկերացրինք, բայց վոր տեսանք այն ամենը, ինչ ցույց տվին Կարմիր հրապարակում, նոր հասկացանք մեր բանակի ուժը և հաստատ համոզվեցինք, վոր այս բանակին վոչ վոք չի հաղթի, վոր այս բանակը ջարդ ու փշուր կանի ամեն տեսակ խոզի գնչեր:

Կանոնավոր շարքերով անցան զորամասերը, կարմիր նավաստիները, պարտիզանները, զինված բանվորներն ու կոմյերիտականները: Այնպես եյին անցնում, կարծես քանոնով գծած քառակուսիներ լինեյին:

Հետո սկսվեց տանկերի շարանը: Ինչ տանկեր: Տանկեր եյին գալիս, վոր ես դպրո-

ցի չափ: 8 շարք անընդհատ գնում եյին և վերջ չկար: Հետո յեկան լույս բաց թողնող գործիքները, ենպես խոշոր գործիքներ են, վոր գիշերը կուտաւորեն՝ ինչ ասեմ վոր պարզ լինի՝ ետեղից մինչև Որթաքիլիսա, մին և Անի, վորեց վոր ցերեկ դառնա: 3 ժամ անընդհատ մեքենաներ եյին գնում. վերջում անցավ նվազախումբը, վոր 1000 հոգուց ավելի կլինէր, և զորահանդեսը վերջացավ:

(17-րդ կուսհամագումարի պատգամավոր ընկեր Ալեքսան Մաթևոսյանի գեկուցումից՝ Լենինականի շրջանի Բայանդուր պլուդի կոլտնտեսականների ընդհանուր ժողովում):

Ա Ր Տ Ա Ք Ր Ի Ր

17-րդ կուսհամագումարին տված ընկ. Ստալինի գեկուցումից:

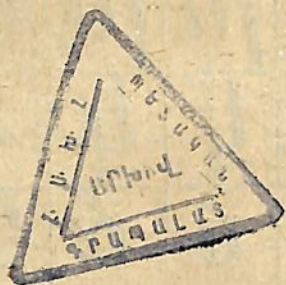
«... Ովքեր կփորձեն հարձակում գործել մեր յերկրի վրա՝ ջախջախիչ հակահարված կստանան, վորպեսզի այսուհետև հանդդնություն չունենան իրենց խողի գունչը կոխել մեր խորհրդային բանջարանոցը»:

Ա	Ա	ա	ա	ա	Բ	բ
բ	Գ	գ	գ	Դ	դ	դ
Ե	Ե	ե	ե	ե	Զ	զ
զ	ը	ը	Թ	թ	թ	ժ
ժ	ժ	Ի	ի	ի	Լ	լ
լ	Խ	խ	խ	Ժ	ծ	ծ
կ	կ	կ	կ	չ	հ	հ
հ	Ձ	ճ	ճ	Ղ	ղ	ժ
ճ	ճ	Մ	Մ	մ	մ	մ
Յ	Յ	յ	յ	յ	Ն	ն
Ն	Ն	Ն	Շ	շ	շ	Ո

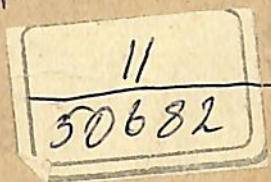
Ա	Ա	ա	ա	ա	Բ	բ
բ	Գ	գ	գ	Դ	դ	դ
Ե	Ե	ե	ե	ե	Զ	զ
զ	ը	ը	Թ	թ	թ	Ժ
Ժ	Ժ	ի	ի	ի	Լ	լ
լ	Խ	խ	խ	Ժ	ծ	ծ
կ	կ	կ	կ	չ	հ	հ
հ	Ձ	ձ	ձ	Ղ	ղ	ժ
ժ	ճ	ժ	ժ	Մ	մ	մ
Ֆ	Ֆ	յ	յ	յ	ն	ն
ն	ն	ն	ճ	շ	շ	Ո

Ո	ո	ո	ո	Չ	չ	չ
Պ	պ	պ	Ջ	ջ	Խ	ռ
Ս	Ս	ս	ս	ս	վ	վ
վ	Տ	Տ	տ	տ	տ	ր
ր	ր	ր	Յ	յ	յ	Փ
փ	փ	ֆ	բ	բ	ֆ	ֆ
Ֆ	Ու	ու	ու	1	1	1
1	2	2	2	3	3	4
4	4	5	5	5	6	6
6	6	7	7	7	8	9
9	9	0	0	0	0	0

ԳԻՆԸ 1 ՌՈՒԲ.

1934թ. - 310

М. Гаспарян
Букварь
Для школ грамотности
Гиз ССР Армении, Еревань, 1934